

SANDEFJORD
KOMMUNE

Frivillighetsplan

Et styrket felleskap

Sandefjord kommune
2019 - 2023

Senter for
omsorgsforskning

Utviklingscenter for
sykehjem og hjemmetjenester
Vestfold

Forord

Utviklingscenter for sykehjem og hjemmetjenester i Vestfold i samarbeid med Senter for omsorgsforskning - Sør har utarbeidet denne frivillighetsplanen for kommunalområdet helse, sosial og omsorg (HSO) i Sandefjord kommune.

Frivillighetsplanen er et resultat av et toårig arbeid med frivillighetsprosjektet «*Et styrket felleskap*» i Sandefjord kommune.

Prosjektet er støttet finansielt av Fylkesmannen i Vestfold og har en målsetting om «*et styrket systematisk samarbeid mellom frivillige organisasjoner, frivilligsentralene, enkeltpersoner og helse- sosial og omsorg*».

I arbeidet med planen har prosjektet gjennomført en kartlegging, spesielt av frivilligheten innen helse-sosial og omsorg i Vestfold fylke og i Sandefjord kommune.

I tillegg har vi fått innspill fra frivillig sektor, ledere og ansatte i helse- og omsorgstjenesten i Sandefjord.

På bakgrunn av sentrale styringsdokumenter, lokal politikk og de data som er samlet inn anbefales det i planen en rekke tiltak for bedret samarbeid. Noen av tiltakene er gjennomført i prosjektperioden og anbefales videreført og noen er nye. Dette fremkommer i planens handlingsdel.

Frivillighetsplanen er skrevet med bakgrunn i det overnevnte. Planens formål er å skape et større rom for samhandling mellom Sandefjord kommune og frivilligheten.

Frivillighetsplanen er forankret på politisk og administrativt nivå, samt hos de større frivillige organisasjonene.

Med ønske om et inkluderende, raust og varmt samfunn!

Sandefjord 1. september 2019

Rådmann

Enkelt frivillige Kirkenes Bymisjon

Frivillighetssentralene

Frivillighet

Tid som gave

Røde Kors **Aktivitetsvenn**

Sanitetsforeningene

Innhold

Frivillighet –et samfunnsnyttig og demokratisk virkemiddel.....	11
Hva er frivillighet	12
Frivillighet – trender & definisjoner.....	12
Frivillighetens verdi og betydning	14
Frivillighet tilfører kommunale tjenester ekstra kvalitet.....	15
Fakta, demografisk utvikling og omfang av frivilligheten.....	16
Tre frivilligsentraler – som viktige knutepunkter	17
Ufordringer og muligheter for frivilligheten i Sandefjord kommune.....	19
Frivillighetens inkluderingsrolle – en meningsfull fritid for alle	19
Lavinntektshusholdninger og deltakelse i fritidsaktiviteter	19
En meningsfylt og inkluderende fritid	21
Fritidsaktiviteter - arena for forebygging av psykiske lidelser og rus	22
Fritidsaktiviteter som inkluderingsarena.....	24
Generasjonsmøter.....	24
Mer aktivitet og fellesskap inn i helse- og omsorgsektoren.....	26
Hva foregår av frivillig innsats i helse- og omsorgsektoren.....	28
Organisering av frivillighet i omsorgssektoren	30
Frivilligkontakt og koordinator	30
Overordnet frivillighetskoordinator.....	31
Strategi, verdier og mål for å styrke frivilligheten.....	32
Etablering av et frivillighetsråd i Sandefjord kommune	35
Frivillighetsforum på tvers av kommunalområder.....	36
Tilskuddsordninger	37
Markedsføring av frivilligheten.....	38
Oppsummerende utfordringer	39
Handlingsplan	43

Innledning

En mangfoldig, levende og uavhengig frivillig sektor er av grunnleggende betydning for et godt lokalsamfunn. Sandefjord kommune ønsker å være en god tilrettelegger og støttespiller for en levende, mangfoldig og uavhengig frivillig sektor.

"Et styrket fellesskap" er tittelen på denne frivillighetsplanen. I dette legger vi at mennesker med ulike forutsetninger, ressurser og utfordringer skal sikres likeverdige muligheter for deltakelse i samfunnet, tilhørighet til fellesskap og muligheter for mestring og utvikling.

En fremtidsrettet kommune, som Sandefjord kommune er, skal utvikle og vedlikeholde kvaliteter som gjør at enkeltmennesker og grupper inkluderes i samfunnsdeltakelse på ulike nivåer. Ved å forstå forhold som påvirker mulighetene for samfunnsdeltakelse, og målrettet tiltak, skal vi sammen skape en inkluderende kommune, som bidrar til at kommunen blir attraktiv å bosette seg og arbeide i.

Sandefjord kommune har en høy andel av befolkningen som er aktive i frivillig arbeid, både enkeltvis og gjennom organisasjoner, og som har mange ulike ressurser å bidra med i arbeidet for å styrke fellesskapet og utvikle dette til gode for alle innbyggere.

Frivillig innsats bidrar med verdifull aktivitet på en rekke områder i kommunen og er et viktig supplement til kvalitetsøkning av kommunens tjenester/tilbud.

Frivillige arbeid handler både om at man gir og får. Egen livserfaring, ønsket om å gi og gjøre noe meningsfullt for andre, samt idealisme og samfunns- engasjement, er ofte drivkraften bak det å bli frivillig. Samtidig sier mange frivillige at de får en meningsfull oppgave, fellesskap med andre, vokser som menneske og at de får mye tilbake.

Mesteparten av det som skjer i frivillig sektor skjer uavhengig av kommunen. Slagordet *"Frivillighet lever av glede, men dør av tvang"* brukes ofte for å beskrive frivillighetens egenart. Frivillighetspolitikken i Sandefjord kommune bygger derfor sin frivillighetspolitikk på det overordnede prinsippet om at frivilligheten er en uavhengig og selvstendig samfunnssektor.

Utfordringene i samfunnet blir ikke mindre i tiden fremover. Derfor er det viktig å stimulere til, og utfordre, frivilligheten og kommunens ulike enheter og ansatte, til et tettere samarbeid. Det offentlige og det frivillige arbeidet trenger hverandre - og kan utfylle hverandre.

Gjennom å sette fokus på det viktige arbeidet som utføres av frivillige og frivillige organisasjoner, ønsker Sandefjord kommune å arbeide mer målrettet, med og for frivilligheten, for å styrke fellesskapet i kommunen. Det viktigste med denne planen blir derfor å bidra til tiltak som sikrer frivilligheten gode rammevilkår, slik at aktiviteten opprettholdes, vedlikeholdes og skaper et åpent og inkluderende samfunn, samt gode arenaer for samhandling mellom frivilligheten og kommunen.

Frivillighetsplanen

Frivillighetsplanen er et resultat av et toårig arbeid for å styrke samarbeidet mellom kommunen og frivilligsektor i Sandefjord kommune.

Planen er skrevet for kommunalområdet **helse- sosial og omsorg (HSO)**, men omtaler også kommunalområdet **kultur, friluftsliv, by – og stedsutvikling (KFBS)** som har arbeidsgiveransvaret for 3 frivilligsentraler i Sandefjord kommune.

Frivillighetsplanen har en tidshorisont på fire år. Den har en generell del og en handlingsdel.

Den generelle delen er skrevet med utgangspunkt i sentrale dokumenter, FNs bærekraftsmål nummer 3 (god helse) og 10 (mindre ulikhet), lokale planverk, samt kartlegging av frivilligheten og helse- og omsorgssektoren i kommunen. Datainnsamlingen av kommunens tjenester er avgrenset til hjemmetjenesten, bo- og behandlingssentrene samt mennesker med funksjonsnedsettelse jfr. Utviklingssenterets samfunnsoppdrag; <https://bit.ly/32iPg4z>

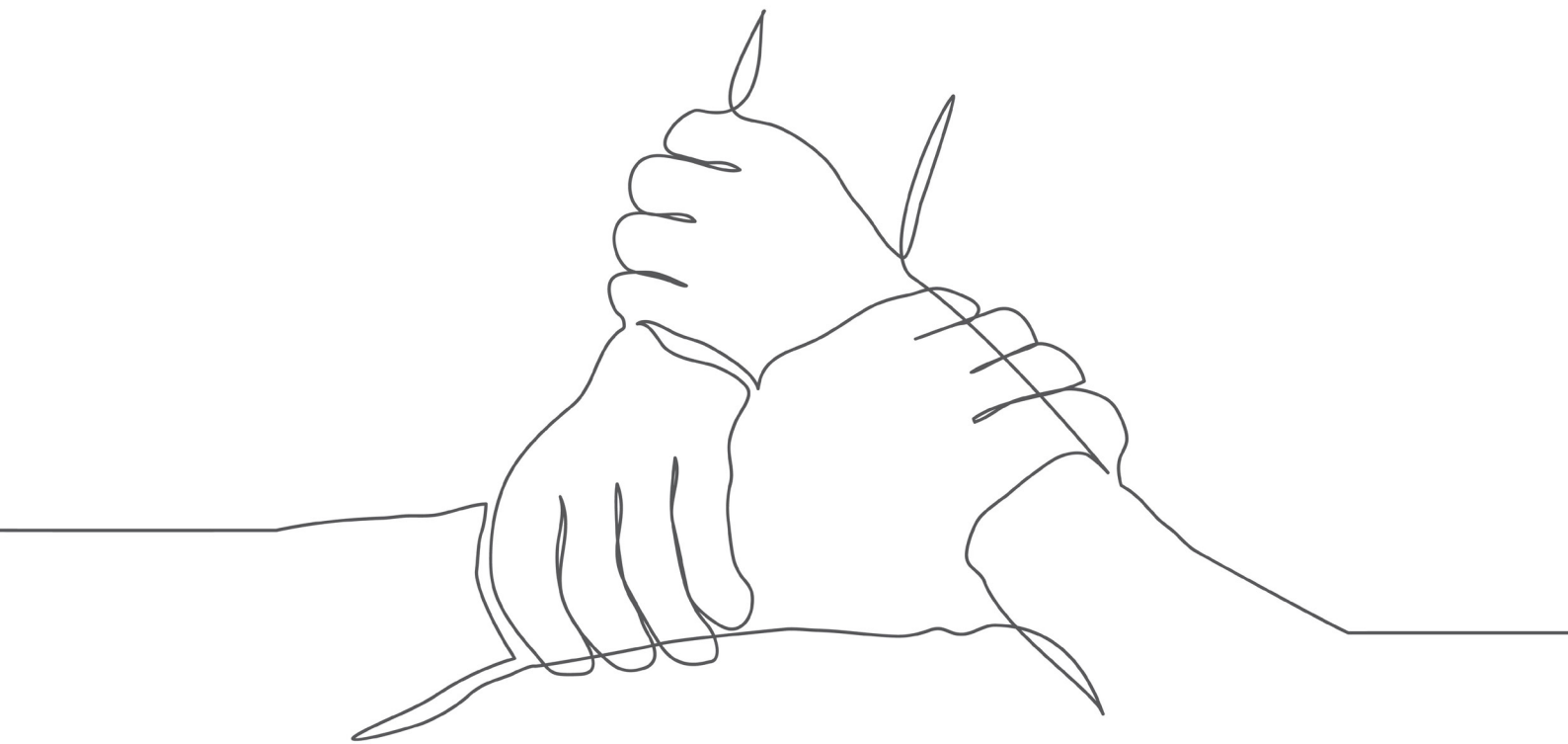
Kartlegging foretatt av frivilligheten er avgrenset til de større frivillige aktørene som er aktive innen helse- sosial og omsorg i Sandefjord.

Tiltakene valgt ut i planens handlingsdel er med utgangspunkt i behov fra frivilligheten og innen helse- og omsorgssektoren.

Det er et ønske om én plan for frivilligheten i kommunen, denne planen bør sees som et utgangspunkt for det.

Frivillighetsplanen skal samkjøres med kommuneplan, handlingsplan «Leve hele livet i Sandefjord», strategisk kultur- og fritidsplan, samt ulike tilskuddsordninger i kommunen. Samarbeid på tvers av kommunesektorer, frivillig sektor og næringsliv blir et sentralt mål også for disse planene.

Det anbefales at man ved rullering av planen inkluderer andre kommunalområder for å definere tiltak som er gjeldende for flere grupper i samfunnet. Ansvar for rullering av planen ligger hos overordnet koordinator ansatt i HSO, men det bør sikres en bred forankring og samarbeid på tvers av kommunalområder i det videre arbeidet. Rulleringen skal foregå i tett samarbeid med frivilligheten.

Sammendrag

Frivillighetsplanen er et resultat av et toårig prosjekt ved navn «*Et styrket felleskap*», initiert av Utviklingssenteret for sykehjem og hjemmetjenester i Vestfold. Planen er utarbeidet i samarbeid med Senter for omsorgsforskning – Sør.

Planen er skrevet for kommunalområdet **helse- sosial og omsorg (HSO)** og består av en generell del og en handlingsdel.

Prosjektet er støttet finansielt av Fylkesmannen i Vestfold og har en målsetting om; «*et styrket systematisk samarbeid mellom frivillige organisasjoner, frivilligsentralene, enkeltpersoner og helse- sosial og omsorg*».

Sandefjord kommune står overfor flere store utfordringer og oppgaver i tiden fremover. Bakgrunnen for frivillighetsplanen er derfor å se nærmere på hvordan frivillig sektor og kommunen i samarbeid kan bidra til å løse disse utfordringene.

Mesteparten av det som skjer i frivillig sektor skjer uavhengig av kommunen. Slagordet "*Frivillighet lever av glede, men dør av tvang*" brukes ofte for å beskrive frivillighetens egenart. Frivillighetspolitikken i Sandefjord kommune bygger derfor sin frivillighetspolitikk på det overordnede prinsippet om at frivilligheten er en uavhengig og selvstendig samfunnssektor.

Gjennom å sette fokus på det viktige arbeidet som utføres av frivillige og frivillige organisasjoner, ønsker Sandefjord kommune å arbeide mer målrettet, med og for frivilligheten, for å styrke fellesskapet i kommunen. Det viktigste med denne planen blir derfor å bidra til tiltak som sikrer frivilligheten gode rammevilkår, slik at aktiviteten opprettholdes, vedlikeholdes og skaper et åpent og inkluderende samfunn, samt gode arenaer for samhandling mellom frivilligheten og kommunen.

"*Et styrket fellesskap*" er tittelen på både prosjektet og denne frivillighetsplanen. I dette legger vi at mennesker med ulike forutsetninger, ressurser og utfordringer skal sikres likeverdige muligheter for deltakelse i samfunnet, tilhørighet til fellesskap og muligheter for mestring og utvikling.

Til grunn for planens innhold er St.meld. nr. 25 (2005–2006) Mestring, muligheter og mening. Framtidas omsorgsutfordringer, NOU 2011: 11 Innovasjon i omsorg og i Meld (2012–2013) Morgendagens omsorg. Meld. St. 15 (2017–2018) Leve hele livet — En kvalitetsreform for eldre, kommuneplan, FNs bærekraftsmål nr. 3 og 10. Lokal politikk, som handlingsplanen Leve hele livet i Sandefjord, der frivillighetsplanene svarer opp mål og tiltak som vedrører frivillighet i Sandefjord kommune. Samt kartlegging gjennomført i 2017-2018 med innspill fra frivillig sektor, ledere og ansatte i helse- og omsorgstjenesten.

Frivillighetsplanen har en tidshorisont på *fire år*. Den har en *generell del* og en *handlingsdel*.

Frivillighetsplanens generelle del går inn på det generelle utfordringsbilde i Sandefjord kommune, mens i handlingsdelen fremgår det **5 konkrete mål og 33 tiltak** for gjennomføring i 2019/2020, der de fleste tiltak handler om ramme og struktur innen organisering av HSO.

Den generelle delen er skrevet med utgangspunkt i sentrale dokumenter og kartlegging av frivilligheten og helse- og omsorgssektoren i kommunen. Datainnsamlingen av kommunens tjenester er avgrenset til hjemmetjenesten, bo- og behandlingssentrene samt mennesker med funksjonsnedsettelse jfr. Utviklingssenterets samfunnsoppdrag; <https://bit.ly/32iPg4z>

Kartlegging foretatt av frivilligheten er avgrenset til de større frivillige aktørene som er aktive innen helse- og omsorg i Sandefjord.

Det generelle bilde viser utfordringer knyttet spesielt innenfor felt som omhandler barn og unge, mennesker med nedsatt funksjonsevne, rus og psykisk helse, minoritetsbefolkningen, og brukere av helse- og omsorgstjenester generelt.

Handlingsdelens mål og tiltak handler i stor grad om tiltak i forhold til rammer, struktur samt samarbeid med frivilligheten i forhold til brukerne av helse- og omsorgstjenesten.

For å lykkes med et styrket felleskap foreslås det i planen følgende mål med tilhørende tiltak for gjennomføring i 2019/2020 (fra side 39 i denne planen):

Mål 1. Organisering: Tjenestene er organisert slik at frivilligheten ivaretas med planverk, arbeidsmetoder og ressurser som legger til rette for økt frivillighet

Mål 2. Møteplasser og samarbeid: Kommunene motiverer og involverer frivillighet inn som et supplement til kommunale tjenester

Mål 3. Synliggjøring: Kommunen synliggjør frivillig aktivitet

Mål 4. Tilrettelegger: Kommunen legger til rette for at det skal være enkelt å være frivillig

Mål 5. Frivillighetskultur: Det er en tydelig rolleavklaring og forståelse for helsetjenestenes- og frivillighetens rolle, pasienter og brukers behov.

Handlingsdelen skal rulleres hvert fjerde år eller hyppigere ved behov. Frivillighetsplanen skal samkjøres med kommuneplan, handlingsplan «Leve hele livet i Sandefjord», strategisk kultur- og fritidsplan, samt ulike tilskuddsordninger i kommunen. Samarbeid på tvers av kommunesektorer, frivillig sektor og næringsliv blir et sentralt mål også for disse planene. Rulleringen skal foregå i tett samarbeid med frivilligheten.

Det er et ønske om én plan for frivilligheten i kommunen, denne planen bør sees som et utgangspunkt for det.

Det anbefales at man ved rullering av planen inkluderer andre kommunalområder for å definere tiltak som er gjeldende for flere grupper i samfunnet. Ansvar for rullering av planen ligger hos overordnet koordinator ansatt i HSO, men det bør sikres en bred forankring og samarbeid på tvers av kommunalområder i det videre arbeidet. Rulleringen skal foregå i tett samarbeid med frivilligheten.

Frivillighet – et samfunnsnyttig og demokratisk virkemiddel

Det er mange som gjennom frivillig innsats gjør en forskjell i Sandefjord kommune. De gjør en fantastisk innsats i ulike lag, foreninger og organisasjoner, - både gjennom organisert og uregistrert frivillighet. Uten kompensasjon gir de av sin tid, sine kunnskaper og ikke minst av seg selv. Det frivillige arbeidet i kommunen vitner om ulike arenaer der mennesker - små og store - stiller opp for hverandre, hjelper hverandre, utvikler seg og får noe igjen for innsatsen.

Frivillighet er noe mange kjenner til, men det er også flere som ikke kjenner begrepet i det hele tatt. I Sandefjord kommune har vi mange ressurssterke mennesker som bidrar innenfor frivilligfeltet, men det ligger også et stort potensiale i å få flere engasjert på ulike arenaer. Det å delta i frivillighet kan, ifølge forskning, bidra til å bevare og forbedre et allerede godt samfunn, og gi opplevelsen av livskvalitet, mestring og bedre helse for den enkelte (Meld. St. 19 (2014-2015) Folkehelsemeldingen — Mestring og muligheter).

Frivilligheten er med på å utvikle samfunnet gjennom sine aktiviteter, sine initiativer og sin rolle som fellesskapsbygger. Frivillig sektor omfatter bred og høy kompetanse, og erfaringer fra alle sosiale lag og deler av yrkes- og samfunnslivet. Sektoren sprer kunnskap om fellessamfunnets sammenhenger og mekanismer, og gjennom sin innsats er den lokalsamfunnets «lim» befolkningen imellom.

Frivillig sektor bidrar på flere måter til den lokale samfunnsutviklingen. Blant annet gjennom frivillig innsats og frivillige organisasjoner opplever mange inkludering i samfunnet, både som barn i ulike fritidsaktiviteter, som innflyttere gjennom aktiv deltakelse og nettverksbygging, som aktive eldre. Frivillig sektor har derfor en viktig, forebyggende rolle i kommunen.

I Sandefjord kommune foregår det et yrende organisasjonsliv hvor frivillig innsats er avgjørende. Mye av dette skjer også i samspill med kommunale virksomheter eller på arenaer drevet av kommunen, som for eksempel i haller, på baner, i øvingsrom, sykehjem, skoler og barnehager. I tillegg drives aktiviteter i lokaliteter som drives av organisasjonene selv. Dette er i tråd med Sandefjord kommunes ønske om at alle kommunale tjenestesteder skal, der det er hensiktsmessig, samhandle med frivilligheten.

Lov om helse- og omsorgstjenester pålegger kommunene samarbeid med frivillig sektor, og vektlegger medvirkning, lokale prosesser, forankring og engasjement. Dette for å gi individer og lokalmiljø muligheter for påvirkning på beslutninger som angår lokalsamfunnsutvikling, helse, og dermed valg av både forebyggende og rehabiliterende tiltak. Folkehelselovens paragraf 4 sier også at «kommunen skal legge til rette for samarbeid med frivillig sektor». Frivillige og organisasjoner er derfor viktige demokratiske aktører. De fungerer som en alternativ påvirkningskanal for innbyggerne gjennom å fremme medlemmenes interesser, og gjennom å aktivisere og lære opp medlemmene i samfunnets spilleregler.

Frivillige organisasjoner har rollen både som aktør – gjennom å påvirke politiske prosesser, og som arena – gjennom å være en skole i demokrati. Gjennom frivillig arbeid ytes det også en betydelig innsats som supplerer og forsterker kommunale tjenester.

Hva er frivillighet

Hva ligger så i begrepet frivillighet: Det er flere definisjoner av begrepet frivillighet. I frivilligplanen har vi valgt å bruke følgende definisjon:

Frivillighet handler om all ulønnet aktivitet (frivillig arbeid og innsats) som utføres utenfor egen husholdning av enkeltpersoner og/eller grupper/organisasjoner, og som er med på å gi en ekstra verdi til det beste for innbyggerne i Sandefjord kommune.

Frivillig arbeid utløses gjerne av et personlig engasjement og en vilje eller et ønske om å skape noe for samfunnet rundt seg, basert på egeninteresse, spesielle interesseområder eller fellesskapsbehov.

Tradisjonelt har mye av den frivillige innsatsen i Norge foregått gjennom de frivillige og ideelle organisasjonene. Forskingen på frivillighet har derfor i hovedsak konsentrert seg om aktiviteten i slike organisasjoner.

For å definere frivillig organisasjon baserer man seg på FNs Håndbok for non-profit-organisasjoner, som inneholder fem kriterier (Arnesen, m.fl. 2016):

- *Organisert aktivitet:* aktiviteten er varig og regelmessig med prosedyrer for beslutninger som deltakerne oppfatter som legitime
- *Privat:* ikke underlagt offentlig styring
- *Videreformidler ikke fortjeneste:* overskudd brukes i tråd med organisasjonens formål, og organisasjonen har ikke primært et kommersielt fokus
- *Selvstyrt:* organisasjonen har en styringsstruktur, kan nedlegges på eget initiativ og står ansvarlig for sine aktiviteter
- *Frivillig:* medlemskap eller deltakelse er ikke lovpålagt eller obligatorisk

Frivillighet – trender & definisjoner

Frivilligheten har forandret seg. Tidligere handlet frivillighet i hovedsak om medlemskap i landsdekkende organisasjoner, hvor man var med hele livet og hvor man nedla et betydelig antall timer. I dag er det vanligere å gjøre en klar avgrenset innsats tilknyttet en sak eller et interessefelt, uten at man nødvendigvis ønsker å være medlem.

Det nedlegges i dag færre antall timer frivillig innsats enn tidligere, men siden vi har befolkningsvekst, opprettholdes et høyt antall frivilligtimer totalt sett. Kultur- og idrettsfeltet mobiliserer flest folk innen frivilligheten (Fladmoe, Sivesind, Arnesen: Senter for forskning på sivilsamfunn rapport 2/18).

Det er en økende tendens til å engasjere seg direkte i en aktivitet man finner interessant, for en periode. Tidsavgrenset innsats tilknyttet kulturfestivaler eller liknende kan være et bilde på dette, men også frivillighet innen velferds- og sosialsektoren hvor frivillige eksempelvis knytter seg til en frivilligsentral og gjør konkret innsats som besøksvenner, eller gir praktisk bistand til folk i nærmiljøet.

Mer løst organiserte nettverksaktiviteter er også i fremvekst, noe en også ser i Sandefjord kommune. Her møtes fremdeles folk ansikt til ansikt, mens virtuell frivillighet er kanskje det neste, hvor man eksempelvis modererer diskusjonsgrupper på nettet e.l.

De eldre stiller mest opp i frivilligheten i Norge, mens ungdom og unge voksne faller fra. Det gjelder særlig yngre menn som tar pause i frivillighetsarbeid fra 19-årsalderen og frem til småbarnsfasen i midten av 30-årene. Hos kvinner finner man ikke dette utviklingstrekket.

Det kan synes som om terskelen for deltakelse i frivillig arbeid er større nå enn før. Å orientere seg i frivillighetsfeltet på egen hånd, er vanskelig for mange. Flere personer melder at de ikke vet hvordan de kan bli med, og at ingen heller har direkte spurt dem om de kan tenke seg å være med å gjøre en frivillig innsats. Dette kan sees og vurderes som ressurslekkasje på flere nivå. Det er grunn til å tro at denne også er tilstede i Sandefjord kommune.

Deltakerne i frivilligheten er ikke med fordi det bygger samfunnet primært, men fordi de engasjerer seg i aktiviteten eller saken. De er med fordi det er givende og utviklende, og de er med i et fellesskap de setter pris på.

Noen grupper har utfordringer med å delta på lik linje i frivillige organisasjoner og aktiviteter. Innvandrergrupper, mennesker med nedsatt funksjonsevne, eldre, mennesker med rus og/eller psykiske utfordringer og barn og unge er noen av disse.

Kommunikasjonen og inkludering er en utfordring i forhold til minoritetsbefolkningen, en utfordring som på ingen måte er uoverstigelig. Mange minoriteter er fraværende innen kultur- og fritidssektoren, men de er mer aktive innen velferd, rettighetsarbeid og religiøse organisasjoner. Forskning viser at minoritetsbefolkningen deltar i mindre grad enn majoriteten i frivillige organisasjoner. En stor del av forskjellene kan forklares ut i fra sosioøkonomiske faktorer, slike som sysselsetting, vedvarende lavinntekt og fattigdom, i tillegg til botid og norskferdigheter. Personer med innvandrerbakgrunn kan derfor oppleve barrierer for deltakelse i det norske foreningslivet. Det kan også være en utfordring for tradisjonelle norske organisasjoner å nå ut til nye befolkningsgrupper, og krever at man legger ned ressurser for å lykkes. Lokale myndigheter kan spille en koordinerende rolle for å stimulere til økt deltakelse og samarbeid. Sandefjord kommune vil derfor i samarbeid med frivilligheten prøve å endre dette.

Tall hentet fra Bufdir 2018 viser at det ikke er noen forskjeller mellom personer med nedsatt funksjonsevne og befolkningen for øvrig når det gjelder medlemskap i lag eller foreninger. Det er likevel store variasjoner i deltakelse. Personer med nedsatt funksjonsevne deltar i betydelig mindre grad i den organiserte idretten, både som medlemmer og frivillige. Transport og kommunikasjon er noen av utfordringene her. Dette er noe Sandefjord

kommune vil være med å bidra til å endre, noe vi vil komme tilbake til seinere i plandokumentet.

Barn og unge fra lavinntektsfamilier deltar også i mindre grad i frivillig arbeid og fritidsaktiviteter. Over 100 000 barn i Norge vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt. Forskning viser at ungdom fra høyere sosiale lag oftest deltar i organiserte fritidsaktiviteter, mens ungdom fra lavere sosiale lag bruker mer tid på skjermbaserte aktiviteter. Regjeringens strategi *Barn som lever i fattigdom* peker på 64 tiltak for å dempe effektene av å vokse opp i fattigdom. Et sentralt virkemiddel er å skape et godt samarbeid mellom offentlig og frivillig sektor. Dette er noe Sandefjord kommune er oppmerksom på og vi vil derfor komme tilbake til dette i plandokumentet.

Mennesker i alle aldre med alvorlige psykiske lidelser har vanligvis et mindre sosialt nettverk enn andre. Mange er ensomme og blir sykere av det. I nasjonale styringsdokumenter blir det framhevet at personer med rus og psykiske lidelser skal kunne ha en meningsfylt fritid med muligheter for å delta i sosiale aktiviteter og være en del av sosiale nettverk. De fleste i Sandefjord har venner, god helse, trives på skolen, i eget liv og i sine lokalmiljø, men det finnes også noen som sliter, både fysisk og psykisk. Dette er et viktig område som kommunen ønsker å fokusere på sammen med frivilligheten, gjennom å drøfte erfaringer med inkluderingsarbeid og utvikle gode tiltak sammen.

Å forlate arbeidslivet er blant de største aldersrelaterte overgangene i livet. I motsetning til mange andre overganger som gjerne strukturerer og fyller tiden vår, frigjør pensjonering mye tid. Rollen som pensjonist kan oppleves fremmed uansett om den er etterlengtet eller ikke. Noen erfarer kanskje befrielse; endelig har man tid til aktiviteter som tidligere måtte bortprioriteres. I andre vekkes kanskje uro; hva skal man fylle fritiden sin med.

Frivillighetens verdi og betydning

Frivillig innsats gir det enkelte menneske mulighet for personlig utfoldelse, deltakelse, sosial kontakt og praktisk utøvelse av sosialt ansvar og medmenneskelighet.

Frivillig innsats tar ofte utgangspunkt i en egeninteresse hos den frivillige. Innsatsen er gjerne knyttet til en hobby, egne barns interesser eller deltakelse i organisert fritidsaktivitet, eget ønske om selvrealisering og/eller samfunnsengasjement.

Frivillig innsats gir innbyggere som føler at de har noe å bidra med, anledning til å ta ansvar og gjøre en innsats for nærmiljø og medmennesker. Frivillig innsats er viktig for egen mestring, nettverksbygging og personlig vekst – både hos den som «gir» og den som «får». Den gir økt livskvalitet og bolyst.

Frivillighetens betydning kan oppsummeres i følgende fire punkter:

- Frivillighet kan bygge tillit og gi økt følelse av tilhørighet
- Frivillighet kan skape gode oppvekstmiljøer
- Frivillighet er viktig for et velfungerende lokaldemokrati

- Frivillighet styrker folkehelsen

Frivillig innsats er naturlig nok en frivillig sak. Men å finne en måte å gjøre det på som er i tråd med egne interesser kan være vanskelig, spesielt for innflyttere. Kulturbakgrunn og nettverk i nærmiljøet forsterker dette. Forskning tyder på at det er mange som kan ha lyst til å yte frivillig innsats, men som ikke vet hvordan de skal komme i gang. På dette området har både kommunen og frivillig sektor utfordringer.

Frivillighet tilfører kommunale tjenester ekstra kvalitet

I dagens velferdssamfunn representerer det offentlige et sikkerhetsnett som sikrer grunnleggende materielle og fysiske behov. Mange mennesker savner medmenneskelig kontakt, varme og nettverk. Dette behovet kan ikke i tilstrekkelig grad dekkes av offentlige tjenester. Samarbeid mellom offentlige tjenester og frivillige vil derfor kunne gi mange innbyggere et bedre liv.

Frivillig innsats som rettes inn mot kommunale tjenester er i dag et *supplement* til kommunale tjenester og gir økt kvalitet. Frivillige er en ressurs i tjenesteytingen som tilbyr en unik kompetanse, særlig i mellommenneskeligforhold/nettverksrelasjoner. Frivillig innsats er et tilskudd til mange virksomheter.

Den frivilligheten som ytes ut i lokalsamfunnet uavhengig av kommunale tjenester er viktig med hensyn på inkludering og det å bidra til trygghet, inkludering, deltakelse og mestring for den enkelte, – og sist men ikke minst å gjøre Sandefjord kommune til en god kommune å bo i.

Det skal være enkelt å være frivillig i Sandefjord kommune. Kommunale tjenester skal ha åpen dør, informere om sine behov for frivillig supplement til virksomheten, og aktivt ønske frivillige velkommen.

Det skal samtidig være enkelt for tjenestene å samarbeide med frivillige. Det skal ikke etableres omfattende byråkratiske rutiner rundt organisering.

Sandefjord kommune skal:

- Motivere til og involvere mer frivillighet inn som supplement til de kommunale tjenestene der det er hensiktsmessig.
- Styrke ansattes kompetanse i forhold til samarbeid med frivillige
- Legge til rette for samarbeid mellom ansatte og frivillige på alle aktuelle tjenestesteder
- Legge til rette for arenaer for frivillig innsats uten strenge krav til kontinuitet og stabilitet

Fakta, demografisk utvikling og omfang av frivilligheten

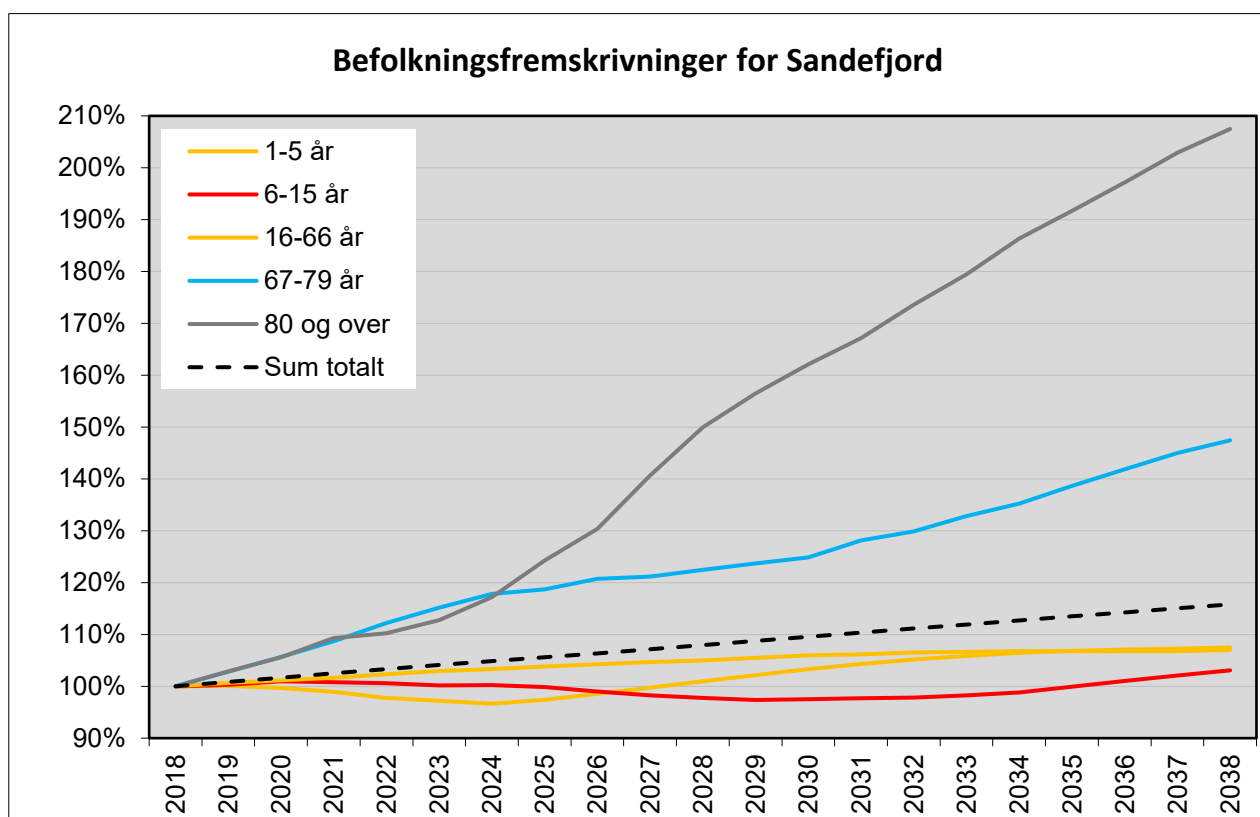
Sandefjord har en flott beliggenhet i Vestfold fylke med nærhet til sjø, skog og mark. Kommunen har ca. 63 000 innbyggere.

Bosettingsmønsteret i kommunen er hovedsakelig konsentrert rundt Sandefjord by, tettstedene Stokke, Andebu, Melsomvik, Kodal, Høyjord og Fossnes/Arnadal.

Sandefjord har mange kvaliteter for bosatte og næringsliv. Sandefjord har et rikt kultur- og fritidstilbud for hele befolkningen, med særlig fokus på barn og unge. Tilbudet innenfor sang, musikk og teater er bredt hele året. Foreningslivet favner vidt og har halve befolkningen som medlemmer. Det er et stort engasjement for barn og unge i nærmiljøene.

Sandefjord har etablert en nærdemokratiordning som har til hensikt å styrke nærmiljøutvalgene for å bidra til et større engasjement i eget lokalmiljø. Det er etablert 21 nærmiljøutvalg i Sandefjord.

Befolkningsframskrivninger viser at Sandefjord vil få en større andel av sin befolkning i gruppen innbyggere over 67 år. Dette gjelder særsilt eldre over 80 år. Tallet på eldre over 80 år fordobles de neste 20 årene. Dette er en utvikling som også utfordrer samarbeidet mellom kommune og frivillige/frivillige organisasjoner.

I Sandefjord er det mange organisasjoner og enkeltpersoner som gjør en stor innsats som frivillige. Det er etablert mange og ulike aktiviteter ved kommunenes institusjon og bo – og servicesentra. Lærings- og mestringssenteret bidrar til at personer som lever med langvarig endret helsesituasjon, kan oppnå en bedre hverdag med økt selvstendighet. Brukerdeltakelse, likepersonarbeid, treningstilbud, læringstilbud og veiledning er noe av tilnæringsmåtene for dette arbeidet.

I Sandefjord kommune er det registrert:

- Mer enn 600 ulike frivillige lag og foreninger (Brønnøysundregisteret)
- Mer enn 20 av disse er aktive inn mot HSO
- Ca. 150 – 500 medlemmer i de ulike frivillige organisasjonene
- Mer enn 300 frivillige på senterne
- Alle bo- og behandlingssenter har «egne» frivillige tilknyttet seg
- Lærings- og mestringssenteret samarbeider med 22 brukerorganisasjoner

Tre frivilligsentraler – som viktige knutepunkter

Sandefjord kommune har 3 frivilligsentraler per 2019; i Sandefjord, Andebu og en nyetablert i Stokke. I Norge finnes det over 450 frivilligsentraler. Organisasjonen Norges frivilligsentraler definerer hva en frivilligsentral er på bakgrunn av kriterier fra Kulturdepartementet samt egne veiledende retningslinjer.

En frivilligsentral:

- Er en lokal forankret møteplass som drives ut fra lokale forutsetninger og behov
- Initierer, mobiliserer og samordner lokal frivillig innsats i et samarbeid mellom frivillige ildsjeler, foreninger og lag og det offentlige
- Er åpen for alle, og jobber for å inkludere alle som har lyst til å delta i ulike former for frivillig arbeid
- Utvikles av menneskene som er tilknyttet frivilligsentralen

Hovedstrategiene for frivilligsentralenes arbeid er å:

- Bistå de frivillige med kurs og veiledning for at de opplever trygghet for å gjennomføre sine frivillige oppdrag og kvalitetssikre frivilligsentralenes tjenester
- Drive generell opplysningsvirksomhet og holdningsskapende arbeid for å fremme frivillighetstanken
- Inspirere enkeltpersoner/ organisasjoner/ grupper til frivillig innsats
- Skape sosiale nettverk i området
- Stimulerer til gode arbeidsformer mellom enkeltpersoner, organisasjoner, offentlig innsats og andre
- Formidle frivillige oppdrag
- Frivilligsentralen skal fremstå som en selvstendig koordinator for frivilligarbeid i sitt lokalmiljø

Frivilligsentralene i Sandefjord er ulikt organisert, per i dag er sentralen i Andebu kommunalt eid, mens Frivilligsentralen i Sandefjord og Stokke er foreningseid.

Frivilligsentralenes aktiviteter skapes med utgangspunkt i de frivilliges forutsetninger, ønsker og behov. Frivilligsentralene støtter og koordinerer frivillige aktiviteter med enkeltpersoner, frivillige organisasjoner, grupper og kommunale tjenester. Frivilligsentralene har derfor en knutepunktfunksjon i Sandefjord kommune.

Utfordringer og muligheter for frivilligheten i Sandefjord kommune

Sandefjord kommune står overfor flere store utfordringer og oppgaver i tiden fremover. I dette ligger det også mange muligheter. Ønsket er derfor å se nærmere på hvordan frivillig sektor og kommunen i samarbeid kan finne gode løsninger.

Utfordringene er gjeldende på flere områder, spesielt innenfor felt som omhandler barn og unge, mennesker med nedsatt funksjonsevne, minoritetsbefolkningen, rus og psykisk helse og brukere av helse- og omsorgstjenester generelt.

Frivillighetens inkluderingsrolle – en meningsfull fritid for alle

Nasjonale myndigheter uttrykker stadig høyere ambisjoner på frivillighetens vegne. En rekke politiske dokumenter de siste årene vektlegger frivillighetens betydning i det å være med på å løse sentrale samfunnsutfordringer. Et felt hvor frivilligheten på en særlig måte er tenkt å skulle bidra, er å sørge for at alle skal ha mulighet til å delta i frivillig aktivitet.

Lavinntektshusholdninger og deltakelse i fritidsaktiviteter

De fleste barn i Sandefjord kommune vokser opp i familier med rimelig gode økonomiske vilkår. Men det er også familier som lever i vedvarende lavinntekt. Her står barna i fare for å falle utenfor, ved at de ikke har råd til å delta på de samme aktivitetene som venner.

Trygghet og trivsel i oppveksten er temaet for folkehelseprofilen 2019. Folkehelseprofilen viser at flere innbyggerne i Sandefjord kommune har dårligere levekår sammenlignet med andre kommuner. Andelen barn (0-17 år) som bor i husholdninger med lav inntekt, er høyere enn i landet som helhet. Lav husholdningsinntekt vil si at husholdningen har under 60 prosent av medianinntekten for husholdninger i Norge, og at brutto finanskapital er under 1G. Kommunen har høyere sosialhjelpsutgifter enn kommuner det er naturlig å sammenlikne seg med og antall unge sosialhjelpsbrukere er spesiell bekymringsfull. Det er større andel barn og unge som lever i familier med lav inntekt i Sandefjord kommune enn landet som helhet.

Økonomiske bekymringer kan begrense tid og energi som foreldrene kan bruke på aktiviteter med barna. Økonomiske problemer kan også føre til stress i hjemmemiljøet og dermed påvirke foreldrenes egen psykiske helse, foreldreferdigheter og oppdragerstil. Sammenliknet med andre barn har barn i familier med lav inntekt oftere psykiske og fysiske helseplager.

Arbeid rettet mot personer med lavinntekt, og spesielt barn under 18 år, er derfor et prioritert satsingsområde både nasjonalt og i Sandefjord kommune. En sentral del av dette arbeidet handler om å inkludere barn i lavinntektsfamilier i fritidstilbud.

Et av tiltakene i kommunen for å inkludere barn fra lavinntektsfamilier i fritidstilbud er Opplevelseskortet, et samarbeid mellom Nav, kommunen og private aktører som gir barn og

unge gratis adgang til kultur og fritidsaktiviteter. Opplevelseskortet skal sikre at barn og unge fra lavinntektsfamilier får bedre muligheter til å delta i kultur- og fritidsaktiviteter.

Fattigdom er et sammensatt og komplekst problem. Kombinasjonen av store helseproblemer, lav utdanning, liten arbeidsmarkedserfaring og svakt sosialt nettverk – sammen med lav inntekt – kan få store negative konsekvenser for familier og barna. Foreldre med store helsemessige, rus- eller psykiatriske utfordringer kan ha problemer med å prioritere barnas behov i hverdagen. Familier kan ha behov for støtte og hjelp i tillegg til inntektsheving for å bedre barnas levekår.

Konsekvensene av å vokse opp i en familie med lav inntekt kan vise seg både på kort og lang sikt. Dette gjelder for eksempel helse, skolegang, fritidsaktiviteter, muligheter på arbeidsmarkedet, relasjonsbygging og inkludering i samfunnet kan påvirkes.

Barn i familier med lav inntekt deltar i mindre grad i organiserte aktiviteter enn andre barn. Dermed går de glipp av en viktig arena for barn og unge hvor de kan treffe andre og få mulighet til å utvikle sine ferdigheter.

Faktorer som kan ha betydning for barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter:

- Kjønn og alder
- Familieressurser/foreldrenes utdanning
- Familiens økonomi
- Innvandringsbakgrunn
- Bosted
- Funksjonsevne
- Interesse og motivasjon

I 2015 la regjeringen frem en strategi mot barnefattigdom. Et av hovedsatsingsområdene er deltakelse og inkludering i fritidsaktiviteter, kultur og idrett.

Frivillige organisasjoner innen kultur, idrett og friluftsliv er viktig for barn og unge. Deltakelse i frivillige organisasjoner gir tilgang til opplevelser, mestring, venner og sosial tilhørighet. Å legge til rette for deltakelse på ulike fritidsarenaer i lokalsamfunnet er av stor betydning for en god oppvekst.

I 2016 underskrev regjeringen sammen med KS og en rekke sentrale aktører i Frivillighets Norge *Fritidserklæringen* som gir alle barn, uavhengig av sosial og økonomisk status, mulighet til å delta jevnlig i minst én organisert fritidsaktivitet sammen med andre.

Deltakelse i ordinære fritidsaktiviteter er viktig fordi det gir barn og unge tilgang til sosial kapital. Sosial kapital er viktig her og nå, men også i forhold til fremtidig utvikling. Dersom fritidsaktiviteter har høye kostnader eller krever dyrt utstyr ekskluderer det barn i lavinntektsfamilier og begrenser deres muligheter til å utvikle sosial kapital. Kommunen ønsker derfor å sikre barn og unges tilgang til og muligheter for å delta i ordinære fritidsaktiviteter. Spørreundersøkelsen gjort i forbindelse med frivilligmeldingen viser at det er stor vilje i de frivillige organisasjonene for å få til inkludering.

Økonomi kan være en barriere for deltakelse, men også andre faktorer spiller inn. Andre terskler som hindrer deltakelse kan være manglende erfaring eller lav selvtillit. Å kjenne på usikkerhet når man går inn i nye situasjoner er universelt, og det kan bli en barriere. For å nå intensjonen med *Fritidserklæringen* må vi sette søkelys på hvordan vi møter barrierene, både de økonomiske og sosiale.

Sandefjord kommune vil i samarbeid med frivilligheten:

- Utrede retningslinjer for samarbeid mellom kommunen og frivillige lag og organisasjoner gjennom etablerte råd om målrettede tiltak for å rekruttere barn og unge i lavinntektsfamilier til å delta i organiserte fritidsaktiviteter
- Informere om lokale gratis aktiviteter for barn og unge på kommunens og organisasjonenes nettsider /informasjonskanaler
- Utvikle integrerte ferietilbud for barn og familier i lavinntekt
- Virksomhetsområdet «Kulturformidling, kulturhus og kulturopplevelser» vil legge til rette ved å videreutvikle ordningen med Opplevelseskortet og Ledsagerbevis, i samarbeid med frivillige, private aktører og arrangører
- En ordning med utlån til utstyr i kulturaktiviteter bør vurderes
- Virksomhetsområdet «Idrett, friluftsliv og rekreasjon»: ulike muligheter for barn og unge å delta i idrett og friluftsliv søkes jevnet ut, slik at flest mulig kan være aktive. En ordning med utlån av utstyr til bruk i idrett vurderes

En meningsfylt og inkluderende fritid for personer med funksjonsnedsettelse

En meningsfylt fritid er sentralt for læring, mestring, helse og deltakelse i samfunnet, uavhengig av funksjonsnivå. Alle skal ha like muligheter til en aktiv og meningsfylt fritid.

Sandefjord kommune ønsker å arbeide for å senke terskelen for deltakelse, i tett samarbeid med råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne, eldrerådet og ungdomsrådet.

Politikken for mennesker med funksjonsnedsettelse i Sandefjord kommune skal bygge på likestilling og likeverd, selvbestemmelse, medvirkning og deltakelse og inkludering.

Likestilling handler om at mennesker skal ha samme muligheter, rettigheter og plikter uavhengig av etnisitet, kjønn, funksjonsevne, religion, alder og seksuell orientering.

Å bidra til likestilling og hindre diskriminering innebærer plikt til:

- Å gi alle lik mulighet
- Å tilrettelegge for forskjellighet

Det har vært en utvikling i levekår for personer med funksjonsnedsettelse på mange områder, men det gjenstår fremdeles utfordringer.

I følge SSB (2017), nasjonal statistikk, deltar 31 prosent av personer med funksjonsnedsettelse i liten grad i sosiale aktiviteter. Det er dobbelt så mange som i befolkningen for øvrig. 40 prosent av personer med funksjonsnedsettelse oppgir at de ønsker å delta og bidra mer i sosiale aktiviteter, som for eksempel besøk hos familie og venner, utflukter, ferier eller som tilskuer på kulturelle eller idrettslige arenaer.

Andelen personer med funksjonsnedsettelse som deltar i organisasjonslivet er derimot omtrent på høyde med befolkningsgjennomsnittet, ifølge samme undersøkelse. Det gjelder både for medlemskap og frivillig aktivitet. Andelen som *deltar* i friluftslivs- og kulturaktiviteter er jevnt over lavere blant personer med funksjonsnedsettelse.

Lav sosial deltakelse blant personer med funksjons nedsettelse kan være et uttrykk for manglende overskudd til å delta, manglende informasjon om tilbudet, at tilbudene ikke er tilgjengelige, at tjenesteapparatet ikke er godt nok eller andre fysiske eller sosiale barrierer. I en undersøkelse gjennomført av Sintef oppga for eksempel 10 prosent av respondentene med funksjonsnedsettelse at de ofte måtte melde avbud til avtaler og 20 prosent at de ofte måtte avstå fra aktiviteter de ønsket eller burde delta på fordi de manglet transport.

God kollektivtransport er viktig for alle, og kan senke tersklene for deltakelse i kultur- og fritidsaktiviteter. Personer med funksjons nedsettelse skal ha samme mulighet til å delta i kultur- og fritidsaktiviteter som befolkningen for øvrig, derfor vil også tilpassede transportordninger være viktige.

Sandefjord kommune vil derfor i samarbeid med råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne og frivilligheten:

- Bidra til å senke tersklene for deltakelse i kultur og fritidsaktiviteter
- Bidra til at barn med funksjonsnedsettelse har mulighet til å delta jevnlig i minst en organisert fritidsaktivitet
- Tilrettelegge for mer tilgjengelig kultur- og fritidstilbud gjennom forenkling og digitalisering

Fritidsaktiviteter - arena for forebygging av psykiske lidelser og rus

Dagens ungdomsgenerasjon blir av mange beskrevet som veltilpasset, aktiv og hjemmekjær. Samtidig har den nasjonale Ungdata-rapporten fra Vestfold 2017, fanget opp en økning i fysiske og psykiske helseplager. Mens alkoholforbruket hos ungdom har gått ned siden 2006, har det skjedd en økning i eldres alkoholforbruk. Samtidig vil tallet på eldre bli fordoblet fram mot 2050.

Mye tyder derfor på at alkoholrelaterte sykdommer og problemer blant dagens og morgendagens eldre vil representere en betydelig samfunnsmessig utfordring, og føre til ytterligere press på helse- og omsorgstjenestene i framtiden.

Et økende antall eldre med utfordringer innen psykisk helse- og rus syntes på nasjonalt plan å være stigende. Eldre og rusproblemer er et tema som i liten grad har vært tematisert i offentlige satsinger.

Mennesker, i alle aldre er sosiale vesen med behov for å oppleve nærhet og tilhørighet. Sosiale nettverk gir følelsesmessig og materiell støtte, hjelp til å orientere seg i omverden og hjelp til å mestre problemer. For mennesker med psykiske vansker og rusproblematikk utgjør familiemedlemmer og profesjonelle hjelpere ofte det viktigste nettverket. Det er derfor et sterkt behov for å kunne mobilisere for å kunne bidra til at både pårørende og mennesker med rus og psykiske lidelse får tilgang på gode forebyggende arenaer.

I nasjonale styringsdokumenter er det framhevet at personer med psykiske lidelser og rusutfordringer skal kunne ha en meningsfylt fritid med muligheter for å delta i sosiale aktiviteter og være en del av sosiale nettverk. Målet er at deltagelse i frivillige aktiviteter gir muligheter for sosial integrasjon og utfoldelse som kan bedre livskvaliteten til den enkelte. En meningsfylt fritid kan bidra både til forebygging av psykisk lidelse og forebygge rusmisbruk.

Frivillige og ideelle organisasjoner har historisk vært viktige pådrivere på rusfeltet, og spiller fortsatt en sentral rolle innen forebygging og det samlede tilbudet til rusmiddelavhengige og mennesker med psykiske lidelser. I Sandefjord er det mange organisasjoner som gir viktige bidrag for å forebygge og bidra til styrking av sosialt nettverk for mennesker med rusavhengighet og også mennesker med psykiske utfordringer.

Sandefjord kommune vil i samarbeid med frivilligheten arbeide for å:

- Bevisstgjøre de frivillige organisasjonene om resultater fra Ungdata gjennom dialogmøter når undersøkelsen foreligger
- I samarbeid med ideelle og frivillige organisasjoner utvikle og opprette flere lavterskel møteplasser med aktivitetstilbud
- Utvikle et tettere samarbeid med frivillige lag og organisasjoner for å styrke overgangen mellom behandling og dagligliv
- Utrede muligheten – sammen med idrettslagene i Sandefjord om etablering av tiltaket: «Aktiv på Dagtid» som er lavterskeltilbud om fysisk aktivitet for personer mellom 18 og 65 år som mottar en eller annen form for trygd eller sosial stønad

Fritidsaktiviteter som inkluderingsarena

Forskning fra senter for Sivilsamfunn viser at minoritetsbefolkningen deltar i mindre grad enn majoritetsbefolkningen i frivillige organisasjoner. En stor del av forskjellene kan forklares ut i fra sosioøkonomiske faktorer, slike som sysselsetting, vedvarende lavinntekt og fattigdom, i tillegg til botid og norskferdigheter.

Personer med innvandrerbakgrunn opplever en rekke barrierer for deltakelse i det norske foreningslivet. Det kan også være en utfordring for tradisjonelle norske organisasjoner å nå ut til nye befolkningsgrupper, og krever at man legger ned ressurser for å lykkes. Lokale myndigheter kan spille en koordinerende rolle for å stimulere til økt deltakelse og samarbeid.

Sandefjord kommune vil i samarbeid med frivilligheten arbeide for å:

- Starte integrerte lavterskeltilbud som for eksempel svømmegrupper, turgrupper, idretts og kulturaktiviteter
- Stimulere til å etablere fadderordning i lag/foreninger – for innvandrerungdom som ønsker å delta
- Innføre «en kulturell velkomstpakke» - en innføring i frivillige organisasjoners og kommunens kultur- og fritidstilbud for flyktninger og innvandrere

Generasjonsmøter

De fleste eldre i Norge lever gode liv, det gjør de også i Sandefjord kommune. De fleste former sin egen hverdag. De er aktive og deltar i sosiale fellesskap. De fleste får gode helse- og omsorgstjenester når det trengs. Mange eldre er ressurssterke, har god helse og vil etter hvert ha stadig bedre utdanning. Det gir gode forutsetninger for å kunne yte viktig innsats i samfunnet både som arbeidstakere, som besteforeldre og omsorgspersoner overfor sine nærmeste, og som deltakere i frivillig arbeid, for eksempel gjennom frivilligsentraler og aktivitetssentra.

I tillegg til at frivillig arbeid fra eldre gir positive samfunnsbidrag, tyder også forskning på at frivillig innsats blant eldre gir positive helseeffekter til den enkelte senior. God helse og frivillig arbeid korrelerer positivt med hverandre. Dette gagnar både den enkelte som deltar i frivillig aktivitet i form av økt livskvalitet og samfunnet som helhet da utgifter innen helse- og omsorg blir lavere. Folkehelsemeldingen (Meld. St. 19 (2014-2015)) peker på at frivillig deltagelse bidrar til å bekjempe ensomhet gjennom at de frivillige får et sosialt nettverk, som igjen kan redusere psykiske lidelser. Videre kan frivillig arbeid særlig bidra til å forebygge livsstilssykdommer samt at slik deltagelse kan bedre livskvaliteten for personer med sykdom.

Aldringen av befolkningen kan skape interessekonflikter mellom generasjonene og bli en utfordring for samholdet mellom unge og eldre. I samfunnsmessig sammenheng handler dette derfor til sist om å opprettholde og styrke den generasjonskontrakten velferdssamfunnet vårt bygger på.

En større samhandling mellom unge og eldre vil derfor være viktig. Et utgangspunkt for dette kan være å skape integrerte aktiviteter og generasjonsmøter.

Først og fremst handler generasjonsmøter om de tilfeldige eller uformelle møtene, der ulike generasjoner møtes i hverdagen. Det forutsetter at vi ikke innretter samfunnet slik at ulike aldersgrupper lever hver sine liv, oppholder seg på hver sine steder, og holder på med hver sine oppgaver og aktiviteter, uten at deres veier krysses.

Organisering handler om å legge opp arrangementer, aktiviteter og virksomhet slik at de inviterer til generasjonsfellesskap, og skaper gjensidig forståelse og utveksling av kunnskap og erfaringer.

Et viktig utgangspunkt for generasjonsmøter i Sandefjord kommune er troen på at vi i alle har noe å lære av hverandre. Mye viktig kunnskap, lærdom og samhold går tapt i alderssegregerte samfunn. Unge og eldre står ofte også ovenfor utfordringer i hverdagen som har flere fellestrekk. Alle generasjoner har egenskaper og ressurser som kan være til nytte for andre. I tillegg kan møtet mellom unge og eldre være viktig for å stabilisere unges liv med voksenkontakt og gi eldre opplevelse av verdi i møtet med de unge.

Generasjonsmøter er derfor minst like viktig for eldre som for de unge. Det gjelder derfor å finne de rette og naturlige møteplassene og aktivitetene som er godt lokalt forankret og tilpasset, og disse finnes i Sandefjord kommune.

Generasjonsmøter kan føre til at relasjoner oppstår på tvers av generasjonene, gjennom ulike tiltak som leksehjelp, digital kunnskap for alle, måltidsfellesskap, snekkerverksted og arrangementer/kampanjer. En-til-en generasjonsmøter, som f.eks. kino, konserter, kafébesøk, besøkstjeneste, osv., vil forsterke vennskap, tilhørighet, fellesskap og trygghet.

Gjennom aktuelle politiske råd vil kommunen være med på å bidra til å etablere generasjonsarenaer.

Sandefjord kommune vil i samarbeid med frivilligheten arbeide for å:

- Gjennomføre et generasjonsting to ganger i året
- Stimulere lag og foreninger til å utvikle aktiviteter på tvers av generasjonene
- Åpne opp for at frivillige organisasjoner kan sambruke lokaler, der det er hensiktsmessig, ved for eksempel kommunens aldersinstitusjoner
- Rekruttere frivillige gjennom å legge til rette for møteplasser og oppfordre til deltakelse på kommunens etablerte arenaer

Mer aktivitet og fellesskap inn i helse- og omsorgsektoren

Kommunene er grunnmuren i det norske velferdssamfunnet og har et bredt ansvar for sentrale og nasjonale velferdstjenester. Med samhandlingsreformen har kommunene fått et utvidet ansvar for innbyggernes helsetjenester. Oppgaver, funksjoner og tjenester blir gradvis overført fra spesialisthelsetjenesten til kommunale helsetjenester.

Frivillighet fremheves som et sentralt utviklingsområde innenfor helse- og omsorgssektoren. I 2015 lanserte regjeringen en nasjonal strategi for frivillig arbeid innenfor helse og omsorgsfeltet. Strategien skal legge til rette for frivillig innsats som bidrar til inkluderende lokalsamfunn der flest mulig i alle aldre kan leve aktive og meningsfulle liv, og bidra til å hindre ensomhet og utenforskap gjennom å legge til rette for aktiviteter og fellesskap med andre. Her tydeliggjøres det at det på helse- og omsorgsfeltet er et stort behov og potensial for å ta i bruk samfunnets samlede ressurser for å beholde og utvikle et godt velferdssamfunn: ressursene som ligger hos brukerne selv, deres familier og sosiale nettverk, i nærmiljøet og i lokalsamfunnet.

Frivillighet er også sentral i Stortingsmeldingene om utformingen av fremtidens omsorgsløsninger. En tydeliggjøring av dette finner vi blant annet i St.meld. nr. 25 (2005–2006) Mestring, muligheter og mening. Framtidas omsorgsutfordringer, NOU 2011: 11 Innovasjon i omsorg og i Meld. St. 29 (2012–2013) Morgendagens omsorg. Meld. St. 15 (2017–2018) Leve hele livet — En kvalitetsreform for eldre.

Her fremheves viktigheten av å styrke kommunens rolle i samhandling med frivillige knyttet til å øke fokus på aktivitet og fellesskap for eldre både med og uten tjenester fra det offentlige.

Sandefjord kommune står i årene som kommer ovenfor store utfordringer på helse- og omsorgsfeltet. Høyere levealder, en større andel eldre, endringer i sykdomsbildet og nye brukergrupper stiller kommunen og frivillig sektor ovenfor nye behov og forventninger. Det er i dag og i fremtiden et økende behov for å tenke nytt om innhold og organisering av de kommunale tjenestene. Samarbeidsformer og nye måter å jobbe på er stikkord her.

Like muligheter for deltakelse i samfunnslivet uavhengig av alder, sosioøkonomisk, kulturell, religiøs bakgrunn eller funksjonsevne er en av de viktigste verdier i vårt demokrati. Dette vil vi verne om. Likevel er det grupper av mennesker som trenger tilrettelegging for deltakelse og aktivitet. Mange av disse er mottakere av omsorgstjenester fra offentlige, ideelle, frivillige og private aktører.

Forskning viser at norske kommuner ser et stort behov for at ulike aktører bidrar som supplement til å utvikle gode omsorgstjenester, der kultur, aktivitet og trivsel er sentrale elementer i et helhetlig omsorgstilbud. På bakgrunn av dette og forventninger som ligger i samfunnet om hva og hvordan framtidens omsorg skal være, har helse- og omsorgspolitikken i større grad lagt vekt på viktigheten av at et helhetlig omsorgstilbud også skal bestå av kultur og aktiviteter – aktiv omsorg.

For å nå målet om et helhetlig omsorgstilbud er utfordringen for mange kommuner større tverrfaglighet og mer samhandling med sivilsamfunnet, dvs. frivillige organisasjoner og

enkeltfrivillige. For å ta i bruk de ressurser som ligger i tverrfaglig samarbeid og samhandling med sivilsamfunnet, viser studier at det kreves kompetanse. I tillegg viser studiene at kommunene søker og ønsker å tilegne seg en slik kompetanse.

Både historisk, geografisk og organisatorisk står omsorgstjenestene plassert midt mellom spesialisthelsetjenesten og den frivillige omsorgen, og er delvis vokst frem som ett resultat av begge. Et sterkt velferdssamfunn kan, ifølge NOU, 2011:11, bare skapes sammen med innbyggerne. Det må bygges opp medborgerskap og tillitt til at folk vil ta ansvar og delta aktivt i felleskapet, ikke bare gjennom offentlige ordninger, men ved å stille opp og utgjøre en forskjell for hverandre i det daglige. Slikt ansvar gir seg utrykk både i organisert deltakelse i frivillige organisasjoner, samvirketiltak, velforeninger, brukerorganisasjoner og i mer uformell innsats i lokalsamfunn, familie og sosialt nettverk.

Det er et behov for *økt frivillig innsats* på helse- og omsorgsfeltet og det er gode muligheter for å engasjere frivillige i omsorgsarbeid.

Kommunene har ansvaret for å sørge for gode og forsvarlige helse- og omsorgstjenester til alle som trenger det, uavhengig av alder eller diagnose.

Omfanget av pleie- og omsorgstjenester har økt de siste årene. Det økende behovet skyldes både at tjenestetilbudet har blitt bygd ut i takt med at stadig flere blir eldre, og at det har vært en økning i antall yngre mottakere (under 67 år).

Hva foregår av frivillig innsats i helse- og omsorgsektoren

Helse- og sosialsektoren koordinerer de tverrsektorielle satsingene på integrering av flyktninger og på å bedre situasjonen for husholdninger med lavinntekt. Prosjektene er omtalt i kapittelet Frivillighetens inkluderingsrolle.

Aktivitet inn mot HSO:

Frivillige lag- foreninger	Aktivitet
Røde kors: <ul style="list-style-type: none"> • Sandefjord • Andebu • Stokke 	Gatemegling, Førstehjelpskurs, Barnefølgetjeneste, samtalepartner, Cafe Mangfold, besøk med hund, besøksvenn, tur BARK, Rus cafe, Norsktraining, Redningskorps, Håndarbeidsfelleskap
Frivilligsentralen: <ul style="list-style-type: none"> • Sandefjord • Andebu • Stokke 	Herre-cafe, utlånsentral, transport, babybesøk, aktivitetsvenntilbudet, sterk og stødig for å nevne noen. Henviser til de lokale nettsidene for mer detaljert oversikt: <ul style="list-style-type: none"> • https://sandefjord.frivilligsentral.no/ • https://andebu.frivilligsentral.no/
Sanitetsforeninger: <ul style="list-style-type: none"> • Helgerød • Sandefjord • Fjorden • Framnes • Haukerød 	Gågruppe, Rickshaw sykler, kvinnecafe, hobby grupper, tour de fjord, servering på ungdomskole, servering på bo- og behandlingssenter
Kirkens Bymisjon	Boligtiltak, kafeer og aktivitetstilbud
Lærings- og mestringssenteret: <ul style="list-style-type: none"> • Samarbeider med 22 brukerorganisasjoner • Henviser til nettside for detaljert oversikt: https://bit.ly/2PhXKXV 	Opplæring, veiledning og kurs, likemannsarbeid, selvhjelpsgrupper, pårørendetjenesten, kafe, åpne informasjonsmøter om hvordan leve med diverse utfordringer
Nasjonalforeningen for folkehelse: <ul style="list-style-type: none"> • Sandefjord • Stokke • Andebu 	Aktivitetsvenn tilbud, pårørendecafè, pårørendeskolen, demensvennlig samfunn
Tid som gave	

	Frivillig til alvorlig syke pasienter og deres pårørende. I hjemmet og lindrende enhet (SMS).
Senterne <ul style="list-style-type: none"> • Parken • Forsmann • Solvang • Framnes • Ranvik • Møyland • Engveien 	Ca. 336 frivillige tilknyttet senterne. Middagsombringning, kafeteriahjelp, lager til for salg, hagearbeid, besøkstjeneste, serverer middag, arrangementer
Kiwanis	Middagslevering på Bugården
Kiwanis Hvalen	Sponser og serverer grøt på Ranvik ungdomsskole
Rebekka losjen	Serverer grøt på Breidablik ungdomsskole
Lions	Samarbeidsprosjekter
Stokke Rotary	Samarbeidsprosjekter
Idrett	Mangfoldlag med mer
Skiringssal Folkehøyskole	Gofoten
Kirke/trossamfunn	Besøksvenner, sorggrupper, hyggetreff på sentrene og institusjon, babysang, samtalekvelder i kirken, språk- kafe, norskundervisning, åpent hus, fritidsklubb, flerkulturell cafe, SIMEN
Turistforeningen	Turer og aktiviteter
Institusjoner: <ul style="list-style-type: none"> • Nygårds venner • Kamfjordhjemmets venner • Soletunets venner 	Lokale frivillige på de ulike institusjonene

<ul style="list-style-type: none"> • Andebu bo – og behandlingssenter venner 	
Pårørendegrupper	Aktive på ulike avdelinger
Trivselsbarnehage livsglede for eldre: <ul style="list-style-type: none"> • Sandefjord • Andebu 	Trudvang barnehage, Vesteråt barnehage
Home Start	Frivillige som støtte og hjelp for småbarnsfamilier i en utfordrende hverdag

Organisering av frivillighet i omsorgssektoren

Det er på de ulike avdelingene, av de som kjenner pasienten og medarbeiderne, at de gode tiltakene skapes. En organisering av frivilligheten er derfor viktig også fra kommunens side.

Frivilligkontakt og koordinator

En frivillighetskontakt er nøkkelpersoner for å få til det gode samarbeidet med frivillige lokalt i virksomhetene.

Å være frivillighetskontakt innebærer at man har et fokus på frivillighet inn i det daglige arbeide på avdelingen. Dette innebærer at vedkommende skal være en ambassadør for frivillighet på sin avdeling: har et «meransvar» for å tenke frivillighet på sin avdeling, være en brobygger mot frivillig sektor, stimulerer til økt frivillighet, og *frem snakke* frivillighet som et tilbud til pasient og pårørende. Det er opp til hver avdeling og de ulike seksjonene om en slik funksjon knyttes til *en* stilling eller fordeles på hver vakt.

Sandefjord kommune er i dag i gang med å etablere frivillighetskontakter på alle institusjonsavdelinger og hjemmetjenesteavdelinger innen helse- sosial og omsorg. Noen av kontaktene har erfaring som hjelpepleiere, andre som pleieassistenter, aktivitører, fagkonsulenter eller enhetssekretærer. Felles for dem alle er at de har funksjonen som frivillighetskontakt som en del av sin stilling.

I tillegg er det etablert frivillighetskoordinatorer i mindre stillinger på de ulike bo- og behandlingssentrene i Sandefjord kommune som har ansvaret for koordineringen av frivillighet på hele institusjonen og fungerer som kontaktperson for frivillighetskontaktene på hver avdeling.

Det er også innen hjemmetjenesteseksjonen tilført lønnsmidler for koordinering av frivillighet til sårbare pasientgrupper, da mennesker i siste fasen av livet (innen lindring) og i forhold til mennesker med demens. Det er definert 20% stilling til disse to fagområdene; lindring og demens.

Det at hver virksomhet har en frivillighetskontakt og/eller frivillighetskoordinator, skal gjøre det enklere for de frivillige å ta kontakt med kommunen.

Frivillighetskontakten og koordinatorene har en brobyggerfunksjon mellom frivillige, medarbeidere og tjenestemottakere/ pårørende.

Overordnet frivillighetskoordinator

I mai 2018 ble det i forbindelse med arbeidet med denne planen løftet politisk behovet for en koordinering av frivilligheten fra helse- sosial og omsorg. Det ble innvilget lønnsmidler til dette arbeidet. I løpet av våren 2019 er det ansatt en overordnet frivillighetskoordinator i 60% stilling som har ansvaret for å være en brobygger og stimulere til tettere samarbeid med frivillighet innen helse- sosial og omsorg.

Den overordnede funksjonen er både helsesektoren og de frivillige sin kontaktperson. Sentrale oppgaver for overordnet koordinator er:

- Legge til rette for økt kontakt mellom HSO og frivilligheten, og mellom ulike deler av kommunen i saker på frivillighetsfeltet
- Jobbe aktivt ut mot alle seksjoner og avdelinger innen HSO. Systematisk arbeid med kompetanse og kulturendring innen HSO
- Veileder for frivillighetskontakter
- Veileder for frivillighetskoordinatorer gjennom nettverk, møtepunkt ca. 2 samlinger i halvåret
- Bistå frivillighetskontakter og koordinatorer med infomateriell, kurs og rekruttering av frivillige
- Arbeide aktivt på arenaer for frivillig sektor for å styrke samarbeidet
- Ansvar for nettside
- Legge til rette for samarbeidsarenaer mellom HSO og frivilligheten

Det er viktig å understreke at kommunale frivillighetskontakter og koordinatorer ikke skal være en erstatning for koordinatorene i de frivillige organisasjonene. Den kommunale overordnede frivillighetskoordinator skal være en samarbeidspartner for organisasjonslivet. Frivillighetskontaktene skal i virksomhetene vil legge til rette for at de frivillige som gjør en innsats i virksomhetene, blir møtt på en god måte – uavhengig av om det dreier seg om enkeltfrivillige eller frivillige fra en organisasjon eller forening. Slik blir de frivillige ikke bare godt ivaretatt i sin egen organisasjon, men også der hvor de bidrar med sin innsats.

Strategi, verdier og mål for å styrke frivilligheten i Sandefjord kommune

Gjennom økt åpenhet i de kommunale virksomhetene, styrking av frivilligsentralene og gjennom et systematisk samarbeid med frivillige organisasjoner ønsker kommunen å gjøre det lettere for hver enkelt innbygger å bli og være frivillig.

Sandefjord kommune skal sammen med frivilligheten derfor:

- Bidra til at det er enkelt å yte frivillig innsats
- Bidra til stor bredde i frivillig sektor
- Bidra til at de frivillige blir hørt og anerkjent
- Medvirke til økt tilhørighet gjennom deltakelse i frivillig sektor
- Medvirke til at deltakelse i frivillig sektor gir muligheter for personlig vekst

Frivilligheten er en stor og viktig del av samfunnet vårt som i tillegg til sin egenverdi gir livskvalitet og personlig vekst for de enkelte frivillige og merverdi til samfunnet.

De frivillige aktivitetene og organisasjonene er bærere og skapere av glede, tilhørighet, fellesskap og mening. De bidrar til å bygge identitet, verdier og holdninger.

Deltakelse i frivillig arbeid fremmer integrering og inkludering, og er en av de viktigste arenaene for å utvikle sosiale relasjoner utenom arbeidsplassen. St meld 39 (2006-2007), Frivillighet for alle, sier: I en tid med stadig økende privat velstand og individualisme har vi også behov for sosial tilhørighet gjennom deltakelse i ulike fellesskap. Frivillig sektor er en slik kanal for engasjement og samfunnsdeltakelse og har avgjørende betydning for livskvalitet, fellesskap og utvikling.

Mangfold i organisasjonslivet gir den enkelte valgfrihet og mulighet til å søke det gode liv. For mange er deltakelse som både giver og mottaker av frivillige tjenester sentralt for å gi livet mening og innhold.

Gjennom å sette fokus på en positiv utvikling for frivillig sektor generelt, har Sandefjord kommune besluttet å arbeide mer målrettet for å tilrettelegge for større frivillig aktivitet, spesielt rettet inn mot helse- og omsorgssektoren, mennesker med nedsatt funksjonsevne, barn og unge og innvandrere.

Det er et gjensidig ønske fra Sandefjord kommune og frivillig sektor om et tettere samarbeid. Tjenestene i kommunen gir utrykk for en presset hverdag med omfattende oppgaver, og at frivilligheten ikke blir prioritert i den grad de ønsker. Det er en oppfatning i tjenesteapparatet at frivillighet er viktig og en verdifull samarbeidspart, men at kommunen må organiseres annerledes og at det må være et tydeligere ledelsesansvar.

Frivilligheten har et uttalt ønske om å kunne nå ut til flere brukere med tilbudene gjennom tjenesteapparatet. Det er også et ønske om et samarbeid om rekruttering av frivillige.

Kommunen møter befolkningen før- under og etter et mulig behov for tjenester, det drives flere forebyggende tiltak rettet mot friske eldre, og her også et potensiale for å snakke frem frivillighet stor.

Det er et behov for tydeligere rammer og rolleavklaringer, større forståelse av helsetjenestens rolle og oppgaver, frivillighetens rolle og oppgaver, både for tjenesteapparatet og frivillig sektor.

Sandefjord kommune legger følgende verdier til grunn for sitt samarbeid med frivilligheten i kommunen:

- Frivillig arbeid og aktivitet skal bidra til å gjøre Sandefjord kommune til et bedre sted å bo
- Frivillig arbeid og aktivitet gir det enkelte mennesket mulighet til personlig utfoldelse, sosial kontakt, til å ta sosialt ansvar og utøve medmenneskelighet
- Frivillig arbeid og aktivitet bidrar til å styrke lokal tilhørighet, lokal identitet, engasjement og fellesskap.
- Frivillig aktivitet som supplement til kommunale omsorgstjenester gir økt kvalitet på tjenestene og økt livskvalitet for brukere.

Sandefjord kommune legger følgende styrende prinsipper til grunn for sitt samarbeid med frivilligheten i kommunen

- I samarbeidet mellom Sandefjord kommune og frivillige er partene gjensidig likeverdige
- Frivillig arbeid og aktivitet skal ikke erstatte kommunale tjenester
- Samarbeid med frivillige betyr ikke overføring av ansvar
- Samarbeid med frivillige skal være uavhengig av svingninger i kommuneøkonomien

Frivillig arbeid i kommunale omsorgstjenester skal for den enkelte bidra til:

- Styrke egen mestring, skape nettverk og bidra til personlig vekst både hos dem som gir og dem som får
- Etablere sosiale nettverk for vanskeligstilte grupper
- Forebygge sykdom, ensomhet og sosiale problemer
- Skape trivsel og trygghet i nærmiljøene

Samarbeid mellom kommunen og frivillige organisasjoner i lokalsamfunnet skal bidra til:

- Skape levende og varierte nærmiljøer
- Legge til rette for aktiviteter på tvers av generasjoner
- Styrke aktivitetstilbudene ved kommunale omsorgsinstitusjoner

- Legge til rette for integrering av minoriteter i bomiljøer, sosiale nettverk, frivillige organisasjoner og frivillige aktiviteter
- Legge til rette for integrerte aktiviteter for mennesker med nedsatt funksjonsevne

Kommunal tilrettelegging for frivillige organisasjoner skal bidra til å:

- Støtte frivillighetens arbeid i å sikre kompetent ledelse og kontinuitet (Frivillighetskontakter ved institusjonene, sentralene)
- Legge til rette for å utvikle frivillighetens virkeområder og omfang
- Forebygge samfunns- og ungdomsproblemer
- Inkludere minoriteter og styrke fellesskapet på tvers av generasjoner
- Fremme et rikt kulturliv
- Styrke mulighetene for fysisk utfoldelse sammen med andre
- Gjøre det enkelt å søke på tilskuddsordninger

Sandefjord kommune ønsker å styrke demokratiet gjennom medvirkning fra frivillige organisasjoner. En styrket medvirkning skal bidra til:

- Sikre bred deltakelse og øke kompetansen om demokratiske prosesser
- Gi best mulig grunnlag for kommunale planer og beslutninger
- Stimulere til lokalpolitisk engasjement og demokratiske beslutningsprosesser

Etablering av et frivillighetsråd i Sandefjord kommune

Det kan synes tydelig gjennom de dialoger som er gjennomført, knyttet til utvikling av denne planen, som om frivilligheten i kommunen kan videreutvikles for å gi rom for nye deltakelsesformer og for at flere mennesker kan inkluderes. Samtidig ligger det et potensiale i samarbeid på kryss og tvers i det frivillige landskapet. Ved å møtes, snakke sammen og utveksle tanker, idéer og behov, har frivilligheten i Sandefjord kommune en enestående sjanse til å videreutvikles i fremtiden. Det krever imidlertid organisering og koordinering.

Engasjementet blant dem som bedriver frivillighet i Sandefjord kommune syntes å være stort, men det er liten grad av samhandling og erfaringsutveksling frivilligheten imellom. Enkeltpersoner som er med, beskriver imidlertid at frivillighet er motiverende, gøy og utviklende og at de via frivillighet har kommet med i et fellesskap de setter pris på. Videre har de erfart at de ved å gi av sin tid får mye tilbake og at det gir en god følelse å kunne være til nytte for andre mennesker.

Det er derfor ønskelig å etablere et frivillighetsråd i Sandefjord kommune. Rådet bør være *bredt* sammensatt, ha leder og sekretær. Bakgrunnen for dette er at frivilligheten skal ha et eget kontaktforum der en kan møte sentrale aktører fra kommunen og være en møteplass for å styrke samhandlingen (mellom frivilligheten og) mellom frivilligheten og kommunen. Rådet skal bygge sitt arbeid på visjonen: «et styrket fellesskap».

Hver av representasjonene velger sin/sine representant(er).

Frivillighetsrådet vil ha følgende sammensetning:

- To representanter fra kommunen
- En fra frivilligsentralene (Sandefjord, Andebu, Stokke)
- Tre fra frivillige organisasjoner
- En overordnet frivilligkoordinator fra HSO
- En fra eldrerådet
- En fra ungdomsrådet
- En fra råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne
- En fra innvandrerorganisasjon

Rådet velger sin leder og vervet som medlem av frivillighetsrådet følger valgperioden til den enkelte i den respektive organisasjon (der det er aktuelt). Kontinuitet må sikres ved at ikke alle medlemmene går ut samtidig. Ved en helhetlig satsning på frivillighet i kommunen vil det være behov for å utvide samarbeidsaktørene av frivillighetsrådet.

Kommunen stiller med rådssekretær.

Rådet har følgende mandat:

- Frivillighetsrådet skal være en pådriver for å øke samarbeidet både i og utenfor frivillig sektor
- Frivillighetsrådet skal være en møteplass for samhandling og kommunikasjon for frivillig arbeid i Sandefjord kommune

- Frivillighetsrådet skal være høringsinstans i saker som omhandler temaer som er styrende for velferdssamfunnet, det være seg folkehelse eller helse- og omsorg, kulturspørsmål og idrett spørsmål, etc.
- Frivillighetsrådet bør i samarbeid med relevante kommunalområder se på muligheten for en felles frivillighetskonferanse årlig, hvor temaene understøtter dette mandatet. Konferansen skal fungere som en dialogarena mellom kommune, frivillig sektor og næringslivet
- Frivillighetsrådet utlyser hvert år en frivillighetspris til frivilligorganisasjon, lag- og forening som utdeles på konferansen
- Frivillighetsrådet vedtar selv retningslinjer for prisen
- Frivillighetsrådet konstituerer seg selv for to år av gangen og bestemmer selv møtefrekvens

Frivillighetsforum på tvers av kommunalområder

Sandefjord kommune bør etablere et internt administrativt frivillighetsforum på tvers av kommunalområdene, for å dele erfaringer om samarbeidet med frivillig sektor.

Frivilligforum bør bestå av en tverrfaglig gruppe med ansatte i kommunen som arbeider rettet mot frivillighet. En slik gruppe kan sikre bedre koordinering og samarbeid med frivillige organisasjoner på tvers av kommunalområder og sikre en mer helhetlig tilnærming til frivillig sektor, med prinsippet om *én- dør – inn* til kommunen. Gruppen bør bestå av deltakere som representerer sentrale satsinger og målgrupper for frivillig arbeid i sektoren: Flyktninger og integreringsarbeid, lavinntektsfamilier, rus og psykisk helse, eldre på institusjon, hjemmeboende brukere, seniorer som frivillige, folkehelsekoordinatorer, samt frivilligsentralene.

Forumet bør utforme sitt eget «mandat».

Forumet bør dele erfaringer og samarbeide på tvers, slik at man sikrer mer helhetlig arbeid i planarbeid og strategier i forhold til frivilligheten. Forumet bør få en særlig rolle ved utvelgelse av tiltak for sitt kommunalområdet ved rullering av denne planen.

Tilskuddsordninger

Tilskuddsordninger

- Kommunen vil gjøre informasjon om tilskuddsordninger som gjelder frivillig sektor, lett tilgjengelig
- Kommunen vil arbeide for å styrke de generelle kommunale tilskuddsordningene

Kompetanse

- Kommunen vil spre kunnskap og gode eksempler på samarbeid mellom organisasjonene og kommunen
- Kommunen vil spre kunnskap om hva forskning sier om frivillig sektor til organisasjonene
- Kommunen vil inkludere frivillige organisasjoner i relevante kommunale opplæringstilbud
- Kommunen vil i samarbeid med frivillige organisasjoner stimulere til å øke organisasjonenes kompetanse på markedsføring, rekrutteringsstrategier, styrearbeid, medlemspleie og økonomistyring

Tilpassede lokalteter

Det er etterspørsel etter lokaler blant frivillige organisasjoner, lag- foreninger og brukerorganisasjoner. Det bør etterstrebes en mer samordnet og felles politikk i henhold til utleie, pris etc. for kommunale lokaler.

- Kommunen vil arbeide for at frivillige organisasjoner får tilgang på universelt utformede lokalteter
- Rullering av «Retningslinjer for utleie av kommunale eiendommer» skal gjennomføres i dialog med frivillige organisasjoner
- Kommunen vil så langt som mulig tilrettelegge for at lokaleie av kommunale eiendommer skal være forutsigbare og rettferdige
- Kommunen er åpne for at de frivillige organisasjonene kan bruke lokaler i offentlige bygg, som skole og andre egnede lokalteter til aktiviteter og møtevirksomhet

Markedsføring av frivilligheten

Vi lever i et samfunn hvor gode formål konkurrerer om oppmerksomheten på lik linje med kommersielle interesser. Noen kaller dette «oppmerksomhetsøkonomi», frivillig sektor skal nå frem med sin informasjon i konkurranse med andre aktører. Frivillig sektor produserer flotte «produkter», men benytter få ressurser på å markedsføre dette. Internett alene dekker ikke behovet for å få ut informasjon til innbyggerne, ikke alle har tilgang til PC eller digitale verktøy, virkemidler som for eksempel ranselpost på skoler og trykte oppslag på kommunens arenaer er fremdeles viktig for å nå flere i kommunen.

I samarbeid med frivillighetsrådet ønsker kommunen å finne fram til gode og hensiktsmessige kommunikasjonsplattformer for frivilligheten.

Sandefjord sine nettsider skal utvikles i samarbeid med frivilligheten og fungere som en informasjonskanal til innbyggerne. Det skal også i Sandefjord kommune utvikles innbyggerapp som når ut med informasjon som er tilpasset bruker, her kobles frivillige organisasjoner, lag – og foreninger seg til og kan lettere nå ut til sin målgruppe.

Det finnes mange virkemidler på markedet, Frivillighet Norge har plattformen Frivillig.no som fungerer som en nasjonalplattform for rekruttering av frivillige. Det finnes ulike apper for koordinering av frivilligheten og for enklere kommunikasjonskanaler mellom de som formidler er mottaker og utfører av et frivillig tilbud. Sandefjord kommune skal fortsette å være framoverlent og sammen med frivilligheten utforske felles løsninger for bedret kommunikasjon og mer målrettet markedsføring.

Oppsummerende utfordringer

Tilbakemeldinger både fra frivillige organisasjoner og kommunens egne medarbeidere er at Sandefjord kommune sin samhandling med frivillig sektor innen HSO er personavhengig og sektorisert. Selv om tilbakemeldingene fra dialogen med både kommune og frivillige jevnt over er bra, vil kommunen være tjent med å ha en mer helhetlig tilnærming til frivilligheten.

Selv om det bør være en helhetlig tilnærming er det viktig å være klar over mangfoldet i frivillig sektor og differensiere tiltak mot de ulike delene av frivilligfeltet. Sandefjord kommune bør stimulere frivilligheten til å ta et samfunnsansvar for å inkludere grupper som faller utenfor. Samtidig må ikke frivilligheten drepes av gode intensjoner. Det må være rom for de små gruppene som ønsker å dyrke sine fritidsinteresser, samtidig som det generelt kan settes noen høyere krav innenfor andre deler av frivilligheten.

Utfordringsbildet som har kommet frem under arbeidet med frivillighetsplanen kan oppsummeres med følgende punkter (for HSO):

- Behov for overordnet frivillighetskoordinator og sektorkontakter
- Bedre samhandling
- Potensiale for rekruttering og synliggjøring
- Kompetanseheving
- Frivillighetskoordinatorer i mindre stilling til sårbare brukergrupper
- Kulturendring og gjensidig forståelse for hverandres arbeid

Det er et ønske fra frivillig sektor å ha *én dør inn* og en mer helhetlig tanke om arbeidet fra kommunen sin side.

Tydighet og klar rollefordeling nevnes som suksesskriterier av frivilligheten, i Sandefjord kommune og kommunens egne ansatte. Der hvor samhandlingen fungerer best ligger det en samarbeidsavtale eller en partnerskapsavtale i bunn. Kommunen bør vurdere hvilke frivillige organisasjoner det signeres avtaler med og hvilke samarbeidsområder som er egnet.

Helse- og sosialsektoren kan ta en mer aktiv rolle i å synliggjøre behov hos brukergrupper, og det bør vurderes om aktørene har nytte og glede av å møtes i samarbeidsforum, eller om andre kommunikasjonsformer er bedre egnet.

Samarbeid mellom helse- og sosialsektoren og frivillig sektor er et viktig utviklingsområde de neste årene. Det bør være et prioritert utviklingsområde å finne strategisk retning, avklare ressursbruk, og drøfte kommunens rolle i samhandling med frivillige.

Videre i dette plandokumentet følger en handlingsdel som spesifiserer mål, strategier og tiltak for 2019/2020. Mål, strategier og tiltak gjelder i all hovedsak for HSO.

Det anbefales at man ved rullering av planen inkluderer andre kommunalområder for å definere tiltak som er gjeldende for flere grupper i samfunnet. Ansvaret for rullering av planen ligger hos overordnet koordinator ansatt i HSO, men det bør sikres en bred forankring og samarbeid på tvers av kommunalområder i det videre arbeidet. Rulleringen skal foregå i tett samarbeid med frivilligheten.

Videre nevnes utfordrings – og mulighetsbilde som ikke er konkretisert med mål og tiltak i handlingsdelen. Dette bør tas videre ved rullering av planen, og bør innebefatte tiltak på tvers av kommunalområder:

Det generelle bilde oppsummert:

Barn- og unge:

- Utrede retningslinjer for samarbeid mellom kommunen og frivillige lag og organisasjoner gjennom etablerte råd om målrettede tiltak for å rekruttere barn og unge i lavinntektsfamilier til å delta i organiserte fritidsaktiviteter
- Informere om lokale gratis aktiviteter for barn og unge på kommunens og organisasjonenes internettsider /informasjonskanaler
- Utvikle integrerte ferietilbud for barn og familier i lavinntekt
- Virksomhetsområdet «Kulturformidling, kulturhus og kulturopplevelser» vil legge til rette ved å videreutvikle ordningen med Opplevelseskortet og Ledsagerbevis, i samarbeid med frivillige, private aktører og arrangører
- En ordning med utlån til utstyr i kulturaktiviteter bør vurderes
- Virksomhetsområdet «Idrett, friluftsliv og rekreasjon»: vil legge til rette for at ulike muligheter for barn og unge å delta i idrett og friluftsliv søkes jevnet ut, slik at flest mulig kan være aktive. En ordning med utlån av utstyr til bruk i idrett vurderes

Mennesker med nedsatt funksjonsevne:

- Bidra til å senke tersklene for deltakelse i kultur og fritidsaktiviteter
- Bidra til at barn med funksjonsnedsettelse har mulighet til å delta jevnlig i minst en organisert fritidsaktivitet
- Tilrettelegge for mer tilgjengelig kultur- og fritidstilbud gjennom forenkling og digitalisering

Fritidsaktiviteter som forebyggende arena for psykiske lidelser og rus:

- Bevisstgjøre de frivillige organisasjonene om resultater fra Ungdata gjennom dialogmøter når undersøkelsen foreligger
- I samarbeid med ideelle og frivillige organisasjoner utvikle og opprette flere lavterskel møteplasser med aktivitetstilbud
- Utvikle et tettere samarbeid med frivillige lag og organisasjoner for å styrke overgangen mellom behandling og dagligliv
- Utrede muligheten – sammen med idrettslagene i Sandefjord om etablering av tiltaket: «Aktiv på Dagtid» som er lavterskeltilbud om fysisk aktivitet for personer mellom 18 og 65 år som mottar en eller annen form for trygd eller sosial stønad

Fritidsaktivitet som inkluderingsarena:

- Starte integrerte lavterskeltilbud som for eksempel svømmegrupper, turgrupper, idretts og kulturaktiviteter
- Stimulere til å etablere fadderordning i lag/foreninger – for innvandrerungdom som ønsker å delta

- Innføre «en kulturell velkomstpakke» - en innføring i frivillige organisasjoners og kommunens kultur- og fritidstilbud for flyktninger og innvandrere

Generasjonsmøter:

- Stimulere lag og foreninger til å utvikle aktiviteter på tvers av generasjonene

Frivilligheten er i endring:

- Kommunen bør sammen med frivilligheten arbeide ut tiltak som gjør det lettere for frivillige å engasjere seg i det man finner interessant
- Kommunen bør oppfordre og stimulere til deltakelse i frivillig arbeid
- Kommunen bør sammen med frivilligheten arbeide for å rekruttere unge mennesker til frivillig arbeid

Kommunikasjon:

- Gjøre informasjon lettere tilgjengelig: kommunen bør bruke sine arenaer i møte med innbyggerne for å informere om det rike frivillige- og organisasjonslivet som finnes i kommunen
- Kommunens kommunikasjonsplattformer bør inneholde mer detaljer informasjon om frivillighet: nettsider, innbyggerapp, facebook eventuelt andre egnede kommunikasjonskanaler

Én – dør – inn:

- Kommunens ulike kommunalområder bør gjennom frivillighetsforum jobbe med tiltak for å sikre én åpen dør inn til kommunen, samt arbeide for at det skal være enkelt å være frivillig i Sandefjord

Tilskuddsordninger:

- Gjøre det enkelt å søke på tilskuddsordninger
- Kommunen vil arbeide for å styrke de generelle kommunale tilskuddsordningene
- Kommunen vil gjøre informasjon om tilskuddsordninger som gjelder frivillig sektor, lett tilgjengelig

Kompetanse

- Kommunen vil spre kunnskap og gode eksempler på samarbeid mellom organisasjonene og kommunen
- Kommunen vil spre kunnskap om hva forskning sier om frivillig sektor til organisasjonene
- Kommunen vil inkludere frivillige organisasjoner i relevante kommunale opplæringstilbud
- Kommunen vil i samarbeid med frivillige organisasjoner stimulere til å øke organisasjonenes kompetanse på markedsføring, rekrutteringsstrategier, styrearbeid, medlemspleie og økonomistyring

Tilpassede lokaliteter

- Kommunen vil arbeide for at frivillige organisasjoner får tilgang på universelt utformede lokaliteter
- Rullering av «Retningslinjer for utleie av kommunale eiendommer» skal gjennomføres i dialog med frivillige organisasjoner
- Kommunen vil så langt som mulig tilrettelegge for at lokalleie av kommunale eiendommer skal være forutsigbare og rettferdige
- Kommunen er åpne for at de frivillige organisasjonene kan bruke lokaler i offentlige bygg, som skole og andre egnede lokaliteter til aktiviteter og møtevirksomhet

Handlingsplan

Mål 1. Organisering: Tjenestene er organisert slik at frivilligheten ivaretas med planverk, arbeidsmetoder og ressurser som legger til rette for økt frivillighet

Strategi	Tiltak	Når	Ansvar
Kommunene har en intern organisering innen HSO som ivaretar frivilligheten	Kommunen har overordnet frivillighetskoordinator som er brobygger mellom frivillig sektor og omsorgstjenestene	2019	HSO FoU avdelingen
	Kommunen har definerte frivillighetskoordinatorer til utsatte pasientgrupper: <ul style="list-style-type: none"> • 20% koordinere innen lindring • 20% koordinere innen demens 	2019	HSO
	Kommunen har frivillighetskontakter på plass i de ulike seksjonene	2020	HSO Ledergruppe
	Frivillighet er forankret i ledergruppen i HSO og er definert som et ledelsesansvar	2019	HSO Kommunalsjef
Det er etablerte forum for å ivareta frivilligsektor og kommunens interesser	Etablere frivilligråd <i>Omtalt fra s. 35</i>	2020	HSO Ledergruppe
	Representant fra frivilligheten inviteres på møter der det er aktuelt	Fortløpende	HSO
	Samarbeidet mellom kommunen og frivilligheten i Sandefjord kommune er formalisert gjennom gjensidige avtaler	2020	HSO
De ulike tjenestestedene har	Frivillig aktivitet er registrert på datasystemer og	2019	HSO Avdelingsleder

arbeidsmetoder som legger til rette for frivillighet	arbeidslister der det er hensiktsmessig		
	Samarbeid med frivilligheten er en del av stillingsinstruks og stillingsutlysninger	2019	HSO Ledergruppe
HSO har en overordnet plan for frivillighet	HSO har forankret planen politisk	2019	HSO
	Planen er forankret på tvers av kommunalområder	2019	HSO
	Frivillighetsplanens handlingsdel rulleres årlig	2020	Frivilligkoordinator
Kommunalområdene samarbeider på tvers	Etablere frivilligforum Kontaktpersoner innen frivillighet i ulike kommunalområder med faste møtepunkter <i>Omtalt fra s. 36</i>	2019	HSO KFBS Seksjon strategi og samfunn Med flere

Mål 2. Møteplasser og samarbeid: Kommunene motiverer og involverer frivillighet inn som et supplement til kommunale tjenester

Strategi	Tiltak	Når	Ansvar
Det ligger til rette for gode møteplasser mellom frivillig sektor og det offentlige	Årlig frivillighetskonferanse	2020	Frivillighetsråd Relevante kommunalområder
	Det arrangeres årlig dialogcafe i de ulike seksjonene	2019	Frivilligkoordinator
	Koordinatortreff 2 ganger pr halvår	2019	Frivilligkoordinator
	Deltakelse på de ulike arenaene til frivilligheten	2019	Frivilligkoordinator
	Samarbeide med frivilligheten og relevante råd om generasjonsmøter	2020	Frivilligkoordinator
Det er lagt til rette for samarbeid med «egne» frivillige på alle aktuelle tjenestesteder	Utarbeide standard retningslinjer for rekruttering, kursing og oppfølging av enkeltstående frivillige som ikke tilhører organisasjon	2020	Frivilligkoordinator
	Utarbeide samarbeidsavtaler og taushetsklæring som kan brukes av avdelinger ved tilknytning til enkeltstående frivillige	2020	Frivilligkoordinator
Det er lagt til rette for at frivillige, kommunen og evt. næringslivet, etablerer felles	Frivilligheten får informasjon og invitasjon til deltakelse	Fortløpende	Frivilligkoordinator

<p>prosjekter, sosiale partnerskap, arrangementer, dugnader etc.</p>	<p>Prioriterer samarbeid om tiltak i lokalsamfunnet som bidrar til:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Skape levende, varierte og inkluderende nærmiljø ○ Ta vare på og styrke kulturelt mangfold 	<p>Fortløpende</p>	<p>Frivilligkoordinator</p>
--	---	--------------------	-----------------------------

Mål 3. Synliggjøring: Kommunen synliggjør frivillig aktivitet

Strategi	Tiltak	Når	Ansvar
Kommunen tilrettelegger for at frivilligheten når ut til befolkningen	Innbyggerapp Nettsider Facebook	Fortløpende	Frivilligkoordinator IT Informasjons avdelingen
	Legger til rette for informasjonsarrangementer hvor frivilligheten kan informere om sine aktiviteter	Fortløpende	Frivilligkoordinator
	Kommunen samarbeider med frivilligheten om rekruttering og deler på sine arena	Fortløpende	HSO Frivilligkoordinator
Kommunen tilrettelegger på institusjon, dagsenter, senter og andre arenaer slik at aktiviteten er synlig for pasient, pårørende og ansatte	Det er synlig informasjon om frivillig aktivitet på de ulike avdelingene i form av oppslagstavler eller annet lokalt tilpasset	2020	HSO Avdelingene
	Tett samarbeid med pårørende gjennom relevante kanaler	2020	HSO Avdelingene
Kommunen synliggjør brukerorganisasjoner til pasienter, pårørende og innbyggere	Informasjonsmaterieil til pasienter og pårørende	Fortløpende	LMS Frivilligkoordinator
	Oversiktlig nettside	2020	LMS Frivilligkoordinator IT

Mål 4. Tilrettelegger: Kommunen legger til rette for at det skal være enkelt å være frivillig

Strategi	Tiltak	Når	Ansvar
Kommunen har løsninger for å dekke frivillig sektors behov for aktivitetsområder, og for trenings- /øvings-/kontor- og møtelokaler	Kommunen har retningslinjer og praksis for utleie/utlån av møte- og øvingslokaler til frivillig sektor som avklarer eventuelle ulikheter i tilgang og prising	2020	HSO Kommunalområdet oppvekst og kunnskap KFBS
	Kommunen vil åpne opp for at frivillige organisasjoner kan sambruke lokaler, der det er hensiktsmessig, ved for eksempel kommunens aldersinstitusjoner	2020	HSO
Samarbeid om søknadsskriving, regnskap, rapportering og kurs	Legge til rette for erfaringsutveksling og samarbeid om prosesser	2020	Frivilligkoordinator
Kommunen har stabilitet i den økonomiske rammen for tilskudd til frivillig sektor	Kommunen har retningslinjer for tilskuddsordninger til frivillig sektor som sikrer koordinering og forutsigbarhet	2019	HSO KFBS
	Kommunen har så rimelige utleiepriser til frivillig sektor som mulig, og i den sammenheng å vurdere vektingen innen rammene til frivilligheten	2020	HSO KFBS

Mål 5. Frivillighetskultur: Det er en tydelig rolleavklaring og forståelse for helsetjenestenes- og frivillighetens rolle, pasienter og brukers behov.

Strategi	Tiltak	Når	Ansvar
Ansattes kompetanse om samarbeid med frivillige- enkeltpersoner og organisasjoner er styrket	Opplæring av ansatte ved behov gjennom ulike arrangementer	Fortløpende	Lokale koordinatore Frivilligkoordinator
	Kompetanseheving på de ulike avdelingene	Fortløpende	Frivilligkoordinator
	Organisering som sikrer at de frivillige blir godt tatt imot på alle avdelinger innen HSO	Fortløpende	HSO
Kommunen skal i større grad dele kunnskap med frivilligheten (øke kompetansen på komplekse pasientgrupper)	Kommunen legger til rette for, og bidra til kompetansebygging i frivillig sektor	Fortløpende	HSO Frivilligkoordinator
Individorientert frivillighet	Pasienten kartlegges ved inntak og behov formidles til rette frivillige instanser	Fortløpende	HSO Avdelingene Lokale koordinatore
	Gode aktivitets tilbud til barn og unge med funksjonsnedsettelse er fremmet gjennom dialog	Fortløpende	HSO Frivilligkoordinator
	Kommunen skal samarbeide med enkelte organisasjoner og legge til rette for tilpasset tilbud	Fortløpende	HSO Frivilligkoordinator

